

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Andrea Pinterová

Finanční gramotnost žáků různých typů středních škol

Olomouc 2016

vedoucí práce: Ing. Alena Opletalová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne

.....

Andrea Pinterová

Poděkování

Děkuji Ing. Aleně Opletalové, Ph.D. za podněty a rady, které mi jako vedoucí bakalářské práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji učitelům a žákům středních škol, díky nimž jsem mohla uskutečnit výzkum pro tuto práci.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Andrea Pinterová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Ing. Alena Opletalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Finanční gramotnost žáků různých typů středních škol
Název v angličtině:	Financial literacy among pupils of various types of secondary schools
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se věnuje problematice finanční gramotnosti u žáků čtvrtých ročníků na různých typech středních škol. Cílem teoretické části je zmapovat aktuální situaci zadlužení a zdůraznit potřebu finančního vzdělávání, popsat základní pojmy z oblasti finančního vzdělávání a finanční gramotnosti a shrnout obsah Standardu finanční gramotnosti pro střední vzdělávání. Cílem praktické části je srovnat úroveň znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích a gymnáziích v konkrétních obcích Jihomoravského kraje a vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali, což povede ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti.
Klíčová slova:	Finanční vzdělávání, finanční gramotnost, Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, obchodní akademie, gymnázia
Anotace v angličtině:	This Bachelor thesis is dedicated to problems of financial literacy of fourth graders at various types of secondary schools. The aim of the theoretic part is to get an overview of currant situation of indebtedness and to point out the need of financial education, to describe basic terms from the area of financial education and financial literacy and to summarize a content of The Standard financial literacy for secondary education. The aim of the practical part is to compare level of knowledge in the field of financial literacy at fourth graders at bussiness academies and grammar schools in concrete villages in the South Moravian region and to find out students' most problematic issues, which will lead to improve financial literacy education.
Klíčová slova v angličtině:	Financial education, financial literacy, The Standard financial literacy for secondary education, business academies, grammar schools
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání Příloha č. 2: Didaktický test
Rozsah práce:	58 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Aktuální situace zadlužení a potřeba finančního vzdělávání	10
1.1 Základní a střední vzdělávání	11
1.1.1 Základní vzdělávání.....	11
1.1.2 Střední vzdělávání	11
2 Finanční vzdělávání.....	13
2.1 Národní strategie finančního vzdělávání	13
2.1.1 Principy finančního vzdělávání	14
2.2 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání	15
2.2.1 Finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání.....	15
2.2.2 Finanční vzdělávání občanů v dalším vzdělávání	16
3 Finanční gramotnost.....	17
3.1 Finanční gramotnost na středních školách.....	19
3.1.1 Výuka finanční gramotnosti	21
3.2 Uskutečněné výzkumy finanční gramotnosti.....	21
4 Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání.....	24
4.1 Peníze.....	24
4.2 Hospodaření domácností.....	25
4.3 Finanční produkty	26
4.4 Práva spotřebitele.....	29
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 Komparace úrovně znalostí FG žáků daných středních škol	32
5.1 Formulace cíle, problému, výzkumných otázek	32
5.2 Orientace výzkumného šetření.....	33
5.3 Metoda sběru dat.....	33

5.4	Základní a výběrový soubor.....	35
5.5	Průběh a realizace výzkumného šetření.....	35
5.6	Výsledky výzkumného šetření.....	35
5.7	Shrnutí výzkumných otázek.....	48
5.8	Srovnání žáků obchodních akademií a gymnázií.....	49
5.9	Diskuse.....	51
	Závěr	52
	Seznam použitých zkratk	54
	Seznam použité literatury a zdrojů	55
	Seznam obrázků a tabulek	58
	Seznam příloh.....	58

Úvod

Téma finanční gramotnosti patří v dnešní době mezi velmi aktuální a diskutované. Ve finančním světě není jednoduché se správně orientovat, proto je zapotřebí, aby každý měl alespoň základní představu o tom, jak to na finančním trhu funguje a jak správně využívat finanční produkty, kterých je nepřeberné množství a jsou nám neustále nabízeny ze všech stran. Lákavé nabídky půjček, díky kterým obdržíme finanční obnos téměř ihned, vidíme v televizích, chodí nám do poštovních schránek a člověk, který nemá alespoň základy finanční gramotnosti, se díky vidině snadných peněz nechá zlákat klamavými nabídkami. Bohužel se dostane do pasti, ze které už je velmi těžké se vymanit. Stačilo přitom pouze, aby znal zkratku RPSN, a dokázal si tak vyhodnotit výhodnost úvěru. Nejvíce se s těmito neznalostmi potýká starší generace, která neměla to štěstí setkat se s výukou finanční gramotnosti na základní či střední škole. Můžeme být proto vděční, že žáci studující dnes na základních a středních školách už finanční vzdělávání absolvují v rámci povinné školní docházky a následného středního vzdělávání. A proto jsou naděje vkládány právě do mladých lidí, aby předcházeli či snižovali zadlužení.

O problematiku finanční gramotnosti jsem se začala zajímat před dvěma lety, kdy moje známá ve věku 42 let nedokázala vyjít se svým měsíčním příjmem, nedokázala si spočítat vlastní osobní rozpočet a omezit výdaje. Vzniklou finanční krizi řešila nevýhodnou půjčkou. Bohužel, splátky půjčky byly tak vysoké, že je nedokázala každý měsíc uhradit, a proto si postupně půjčovala další a další peníze, až se dostala do dluhové pasti, ze které už bylo těžké se vymanit. Kvůli neschopnosti sestavit si osobní rozpočet, upravit si ho, omezit výdaje, zvýšit příjmy a kvůli neznalosti základních pojmů z finanční gramotnosti pro zjištění nevýhodnosti půjčky přišla o dům a musela vyhlásit osobní bankrot. Nyní bydlí na ubytovně, nezbylo jí vůbec nic.

Tento smutný osud mě zasáhl natolik, že jsem se začala o finanční gramotnost více zajímat a rozhodla se zjistit, jakou mají úroveň znalostí finanční gramotnosti žáci středních škol, kteří mají finanční vzdělávání povinné a zda jsou tedy dostatečně vybaveni znalostmi pro svůj nynější i budoucí život, aby se nedostali do podobné situace jako moje známá.

Cílem teoretické části je popsat aktuální situaci zadlužení a zdůraznit potřebnost finančního vzdělávání, objasnit pojmy finanční vzdělávání a finanční gramotnost a v poslední kapitole shrnout obsah Standardu finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, z čehož bude vycházet praktická část této práce a následná tvorba výzkumného nástroje.

Cílem praktické části této práce je srovnat úroveň znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích a gymnáziích v konkrétních obcích Jihomoravského kraje a vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali, což povede ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti. Obchodní akademie jsem si vybrala záměrně, jelikož jsem sama absolventkou obchodní akademie. Zajímalo mě, zda absolventi těchto škol, což by měli být odborníci ve svém oboru, předčí absolventy gymnázií, kteří by měli být odborníky ve všech oblastech. Může se zdát, že srovnávat obchodní akademie a gymnázia nelze, jelikož obchodní akademie se zabývají více problematikou peněz, avšak Standardy finanční gramotnosti určují povinný obsah finančního vzdělávání pro všechny typy středních škol stejný. Výzkumný nástroj bude vycházet z již zmiňovaného Standardu a nebude obsahovat nic jiného než to, co by jak absolventi obchodních akademií, tak gymnázií měli vědět z oblasti finanční gramotnosti.

V praktické části je nejprve formulován cíl, problém a výzkumné otázky, aby se následně mohlo přejít k orientaci výzkumného šetření, zvolení vhodné metody sběru dat, určení základního a výběrového souboru a následné realizaci výzkumného šetření. Na základě zjištěných výsledků bude možné shrnout výzkumné otázky a srovnat úroveň znalostí žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií v konkrétních obcích Jihomoravského kraje, vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali a tím splnit hlavní cíl práce. Závěrečná podkapitola bude věnována srovnání dosažených výsledků s výsledky již uskutečněného výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Aktuální situace zadlužení a potřeba finančního vzdělávání

Pro představu je ze všeho nejdůležitější uvést, jaká je aktuální situace zadlužení českých domácností, na jejímž základě vyvstává potřeba nezbytného finančního vzdělávání.

Nejen, že přibývá lidí, kteří nejsou schopni vyjít s měsíčním příjmem a neumějí spravovat své osobní finance. Přibývá také lidí, kteří špatným hospodařením s penězi nemají dostatek finančních prostředků a takovéto situace řeší přijetím nabídky od společnosti poskytující půjčky. Důsledkem toho se ocitají na okraji bídy, jelikož si neuměli vyhodnotit kvalitu úvěru. Na základě statistik provedených Českou národní bankou (dále jen ČNB) činilo zadlužení domácností na konci roku 2006 655 437 mil. Kč, na konci roku 2007 činilo zadlužení domácností 875 330 mil. Kč, na konci roku 2013 1 219 mld. Kč, na konci roku 2014 téměř 1 316 mld. Kč a na konci roku 2015 už zadlužení činilo 1 390 mld. Kč (ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2016). Vzhledem k vysokým číslům označujícím zadlužení a s nutnou potřebou značně snížit tyto hodnoty, které neustále stoupají, se touto problematikou zabývá nejen vláda a finanční instituce, ale i školské instituce, média a další subjekty. (Opletalová, 2014, s. 9)

Aby bylo možné předcházet a efektivně snižovat zadlužení českých občanů, je nutné mít k tomu potřebné znalosti a schopnosti, které je možné získat na základě absolvování finančního vzdělávání. Finančnímu vzdělávání se v dnešní době dostává velké pozornosti nejen v České republice, ale i po celém světě. Organisation for Economic Co-operation and Development (dále jen OECD), pod českým označením Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj, je mezinárodní vládní organizací se sídlem v Paříži, která sdružuje ekonomicky nejvýznamnější země světa za účelem jejich dlouhodobého ekonomického rozvoje. OECD doporučuje, aby finanční vzdělávání bylo započato co nejdříve a bylo vyučováno ve školách od nejtělejšího věku. Finanční vzdělávání je dlouhodobý proces, jeho zabudování do osnov umožňuje dětem získat znalosti a dovednosti k odpovědnému finančnímu chování v průběhu každé fáze jejich vzdělávání. Je to obzvláště důležité, neboť rodiče nemusejí být vybaveni správnými znalostmi, aby byli schopni učit své děti o světě financí. (OECD, 2016)

Je tedy velmi důležité apelovat na školy (především na základní a střední školy), aby nepodceňovaly přípravu žáků na budoucí život v oblasti peněz a kladly značný důraz na kvalitní finanční vzdělávání. Díky kvalitní přípravě již ve školním prostředí na tuto stěžejní oblast, kterou je svět financí, budou moci absolventi základních a střední škol předcházet či snižovat celkové zadlužení českých domácností. V následujících podkapitolách bude tedy

charakterizováno základní a střední vzdělávání, které zabezpečuje finanční vzdělávání. Finanční vzdělávání bude podrobněji vysvětleno v kapitole 2.

1.1 Základní a střední vzdělávání

Pro představu bude v následujících podkapitolách uvedena charakteristika a popsána provázanost finančního vzdělávání v základním a středním vzdělávání, jelikož je na těchto úrovních stanovena výuka finanční gramotnosti jako povinná. Stanovení této povinnosti bude více přiblíženo v podkapitole 3.1. Finanční vzdělávání na základních školách bude přiblíženo jen okrajově, zatímco finanční vzdělávání na středních školách bude rozvedeno více, jelikož je předmětem této práce a následné výzkumné šetření bude situováno taktéž do prostředí středních škol.

1.1.1 Základní vzdělávání

Za velmi prospěšné je vhodné označit to, že s výukou finanční gramotnosti se žáci povinně setkávají od 1. 9. 2013 na základní škole (blíže v podkapitole 3.1). V předcházejících letech byla výuka finanční gramotnosti na základní škole stanovena jako dobrovolná, avšak od 1. 9. 2013 je školám uložena povinnost finanční gramotnost vyučovat. Ovšem už nikde není určeno, jakou formu mají zvolit a kolik hodin týdně je potřeba tématu věnovat. (Opletalová, 2012, s. 20–25)

Orientaci ve světě financí je možné na prvním stupni základní školy vyučovat ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a na druhém stupni ve vzdělávací oblasti Člověk a společnost či Matematika a její aplikace. (Výzkumný ústav pedagogický, 2010, s. 48)

Nově nabyté znalosti a vědomosti pro základní orientaci ve světě financí je důležité dále rozvíjet v následném studiu ve vyšším sekundárním vzdělávání.

1.1.2 Střední vzdělávání

Tato úroveň vzdělávání začíná obvykle po ukončení běžné povinné školní docházky ve věku 14-16 let a má označení dle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání (International Standard Classification of Education) ISCED 3 – Vyšší sekundární vzdělávání. V České republice (dále jen ČR) do této úrovně spadá pátý až osmý ročník osmiletých gymnázií, třetí až šestý ročník šestiletých gymnázií, čtyřletá gymnázia, čtyřletá lycea, střední odborná učiliště, střední odborné školy, pátý až šestý ročník osmileté konzervatoře, první až čtvrtý ročník šestileté konzervatoře. (ISCED, 2011)

Podle Zákona č. 563 z roku 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání má tato úroveň název střední vzdělávání a jejím cílem je „rozvoj

vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot získaných v základním vzdělávání důležitých pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnost“. (ČESKO, 2004, § 57)

Rizika spojená se světem financí ohrožují právě mladou populaci, která je velmi důvěřivá a náchylná k riziku. Ukončení středního vzdělávání a vstup do života je spojen s řadou náročných změn a rozhodnutí, z nichž řada se týká právě financí. Mnoho mladých lidí se po ukončení středního vzdělávání chce osamostatnit od rodičů a najít si první zaměstnání, svůj vlastní byt či dům. Při tomto počínání je zcela přirozené začít realizovat dlouhodobé investiční záměry s finančními prostředky. Bylo by opravdu smutné, kdyby mladí lidé byli poznamenáni svými nesprávnými a ukvapenými rozhodnutími, co se týče půjček či jiných finančních prostředků, po celý život kvůli nedostatečné znalosti z oblasti finanční gramotnosti. (Skořepa, Skořepová, 2008, s. 3)

Je proto velmi důležité - jako prevence zadlužování - zařazení výuky finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů středního vzdělávání (blíže v podkapitole 3.1). Toto opatření je obrovským krokem vpřed, jelikož prevence je nejdůležitější. Žáci se totiž učí finanční gramotnosti již v době, kdy ještě nemají odpovědnost za své finanční prostředky a většina z nich neměla doposud možnost setkat se s negativními důsledky finančního světa. Lze tedy předpokládat, že děti, které absolvovaly finanční vzdělávání, budou umět hospodařit se svými penězi a budou připraveny vyřešit situace, které mohou nastat a dostat je do finančních problémů a hlavně budou schopny předcházet zadlužení. (Opletalová, 2014, s. 60)

2 Finanční vzdělávání

Svět financí je poměrně složitý a orientovat se v něm je dnes důležitým předpokladem pro přežití v současné společnosti. Proto je nutné apelovat na kvalitní finanční vzdělávání a zdůraznit potřebu být jeho účastníkem. V následujících podkapitolách bude tedy uvedeno vysvětlení finančního vzdělávání a uvedena opatření Vlády ČR, která vedou ke zlepšení úrovně finanční gramotnosti obyvatel ČR.

Dle OECD lze na finanční vzdělávání nahlížet jako na proces, kterým finanční spotřebitelé zlepšují své znalosti finančních produktů, konceptů a rizik prostřednictvím informací, instrukcí a objektivního poradenství. Rozvíjejí své dovednosti, aby dokázali čelit finančním rizikům, kterých je v dnešní době nespočet. Programy finančního vzdělávání by se měly zaměřit na prioritní témata, která obsahují důležité aspekty plánování finančního života, jako jsou úspory, půjčky, pojištění. Ovšem pozornost by se měla také zaměřovat na získání povědomí o elementární finanční matematice a ekonomii. (OECD, 2005)

Finanční vzdělávání pomáhá dětem a dospělým občanům porozumět hospodaření s penězi a přizpůsobovat svůj život měnícím se podmínkám dnešního světa. Je vhodné si ujasnit, že finanční gramotnost značí stupeň a finanční vzdělávání je procesem, ve kterém si spotřebitelé osvojují znalosti, schopnosti a dovednosti, jež se týkají finančních produktů. V rámci finančního vzdělávání jsou také posilovány schopnosti stát se odolnějšími vůči finančním rizikům a příležitostem činit nesprávná rozhodnutí. Finanční vzdělávání také poskytuje užitečné rady, jak se obrátit pro pomoc a jak přispět ke zlepšení svého finančního zdraví. (Dvořáková, 2011, s. 15)

Je zřejmé, že v dnešním světě, který je zahlcen poskytovateli finančních služeb a produktů, činí většinu lidí velké problémy moudře si vybrat pro ně ten nejefektivnější. Proto by spotřebitelé měli disponovat potřebnými znalostmi a dovednostmi, aby mohli činit správná promyšlená rozhodnutí o nákupu domů, financování vzdělávání či zahájení podnikání. Lidé s těmito dispozicemi pro finanční myšlení na tom budou ekonomicky lépe než ti, kteří tyto znalosti postrádají. (Birkenmaier, Sherraden, Curley, 2013, s. 6)

Pro Českou republiku je závazný význam finančního vzdělávání uvedený v Národní strategii finančního vzdělávání, která bude popsána dále.

2.1 Národní strategie finančního vzdělávání

Z důvodu neustálého růstu zadlužování domácností v ČR schválila Vláda ČR usnesením č. 338 ze dne 10. května 2010 Národní strategii finančního vzdělávání, kterou připravilo

Ministerstvo financí ČR (dále jen MF) ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT) a ČNB. Tento ucelený systém vede k posílení finanční gramotnosti občanů ČR, jeho cílem je „*vytvoření systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti v České republice.*“ Dle této Strategie je finanční vzdělávání možno chápat jako ústřední součást ochrany spotřebitele na finančním trhu. Spotřebiteli je nutné zajistit dostatečnou informovanost ve srozumitelné a srovnatelné formě. Právě dostatečně informovaný a vzdělaný spotřebitel se může stát plnohodnotným účastníkem finančního trhu a je způsobilý přijímat odpovědná rozhodnutí. (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 6)

Ve Strategii jsou dále vymezeny hlavní problémy a navazující úkoly klíčových činitelů. Hlavním úkolem této Strategie není konkretizace realizace projektů a programů, ale jejich zastřešení do společných cílů, prostředků k jejich dosažení a obecných principů (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 2). Tyto obecné principy nejsou závazné ve finančním vzdělávání, avšak MŠMT a MF věří, že z nich školy budou při finančním vzdělávání vycházet, což přispěje ke zkvalitnění finančního vzdělávání. (MŠMT ČR, Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání, 2013) Pro jejich nepostradatelnost a podstatnost budou principy rozvedeny dále.

2.1.1 Principy finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání by mělo být poskytováno spravedlivým a nestranným způsobem. Proto byly v roce 2013 Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání, do které patří MF, MŠMT, ČNB, další relevantní ministerstva, zástupci akademické obce, asociace finančního trhu, neziskové organizace a občanská sdružení, odsouhlaseny principy - obecnosti, odbornosti a zacílení, které napomohou ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti. (MŠMT, Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání, 2013)

Díky **principu obecnosti** se rozvíjí a zvyšuje úroveň finanční gramotnosti pro základní orientaci a přehled o finančních produktech a službách. Avšak nesmí být propagován konkrétní produkt či služba.

Princip odbornosti spočívá v tom, že je nutné, aby obsahy finančního vzdělávání byly správné po odborné stránce a také aby vzdělavatelé byli vybaveni dostatečnými znalostmi nejen z oblasti vzdělávání, ale také z oblasti financí.

Na základě **principu zacílení** by měly být projekty a programy konkrétně směřovány k cílené skupině, pro kterou jsou určeny. Mělo by být využíváno vhodných informačních kanálů vzhledem k cílené skupině tak, aby informace nebyly chybně interpretovány.

(MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 15-16)

V roce 2013 byl k této skupině principů přijat Pracovní skupinou pro finanční vzdělávání **princip objektivity**. Usiluje o to, aby byly informace předávány objektivně nikoli subjektivně, a tak se předcházelo jednostrannému hodnocení. (MŠMT, Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání, 2013)

2.2 Dvoupilířová struktura finančního vzdělávání

Finanční vzdělávání by se mělo týkat celé populace ČR. Nemělo by postihnout jen žáky základních a středních škol, kteří absolvují výuku finanční gramotnosti povinně, mělo by také zasáhnout i širokou veřejnost. Také pro ni je znalost finančních produktů a orientace na finančním trhu nezbytná, aby dokázala přežít v dnešním světě bez zbytečného zadlužování. Proto je Národní strategií určena dvoupilířová struktura finančního vzdělávání. Tato struktura respektuje rozdílný přístup ke vzdělávání žáků a dospělých, proto vymezuje vzdělávání počáteční a další. (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 16)

2.2.1 Finanční vzdělávání žáků v počátečním vzdělávání

Stát, tedy zejména MŠMT, zaručuje úroveň počátečního vzdělávání. Implementaci finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání, kterým se rozumí předškolní, základní a střední vzdělávání, vzdělávání na konzervatoři a vyšší odborné vzdělávání, zaručuje MŠMT a ČNB. Na základě usnesení vlády ČR č. 1594 ze dne 7. prosince 2005 připravily MF, MŠMT, Ministerstvo průmyslu a obchodu (dále jen MPO) dokument s názvem **Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách**. Tento materiál popisuje proces implementace finančního vzdělávání do počátečního vzdělávání a obsahuje závazné Standardy, které představují ideální úroveň finanční gramotnosti pro základní a střední vzdělávání. Standardy budou přiblíženy v podkapitole 3.1 a podrobně v kapitole 4 bude popsán Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání. Kurikulární reforma vedla k nahrazení původních osnov rámcovými vzdělávacími programy (dále jen RVP), které představují závazná východiska pro tvorbu školních vzdělávacích programů (dále jen ŠVP). ŠVP mají v kompetenci jednotlivé školy a za jejich vydávání a zveřejňování jsou zodpovědní ředitelé škol. Začleňování Standardů do RVP provádí MŠMT a následně ředitelé jednotlivých škol zodpovídají za jejich promítnutí do ŠVP s ohledem na možnosti a zaměření školy, zájmy žáků a rodičů. Za realizaci ŠVP ve výuce je zodpovědný konkrétní pedagog. (Dvořáková, 2011, s. 36)

Je nutné poznamenat, že pedagogové nebyli dostatečně vybaveni odpovídajícími odbornými znalostmi pro výuku finanční gramotnosti. MŠMT proto vydalo celé portfolio metodických materiálů, příruček a manuálů, které byly zdarma rozesílány příslušným školám. Od roku 2008 bylo zahájeno další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti finanční gramotnosti, aby byli dostatečně připraveni pro výuku této, v dnešní době velmi složité, problematiky světa osobních financí. (Dvořáková, 2011, s. 37)

2.2.2 Finanční vzdělávání občanů v dalším vzdělávání

Finanční vzdělání je nutné zpřístupnit i dospělým občanům, kteří neměli tu možnost být vyučováni k zodpovědnému finančnímu chování na základních a středních školách. Těmto jednotlivcům je finanční vzdělávání zajišťováno soukromým sektorem, zejména prostřednictvím profesních sdružení finančních institucí a sdružení odběratelů. Vzdělávání občanů v dalším vzdělávání, také označováno jako celoživotní vzdělávání, už není garantováno státem, ale i zde hrají důležitou roli subjekty veřejné správy. Například MPO ČR poskytuje dotace na tvorbu a realizaci projektů finančního vzdělávání zaměřeného na ochranu spotřebitele. (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 17)

3 Finanční gramotnost

V této kapitole bude nejdříve vysvětleno, co finanční gramotnost vyjadřuje. Dále bude popsána finanční gramotnost v prostředí středních škol a její výuka, jelikož celá tato práce se zaměřuje právě na problematiku finanční gramotnosti na středních školách. Nelze opomenout výzkumy, které byly uskutečněny pro zjištění úrovně finanční gramotnosti.

Finanční gramotnost je výsledkem finančního vzdělávání a tvoří základní dovednost pro účast v moderní společnosti. Děti vyrůstají ve stále složitějším světě, kde se budou muset sami postarat o svou finanční budoucnost. Národní průzkumy ukazují, že mladí lidé mají nejnižší úroveň finanční gramotnosti. To se odráží v jejich celkové neschopnosti vybrat správný finanční produkt a v neefektivním finančním plánování. (OECD, 2016)

Součástí dokumentu Národní strategie finančního vzdělávání, popsaného v podkapitole 2.1, je i definice finanční gramotnosti, kterou po vzájemných konzultacích a s využitím zahraničních zkušeností odsouhlasily rezorty MF, MŠMT, MPO a ČNB se spotřebitelskými a profesními sdruženími. Finanční gramotnost je možné tedy definovat jako „*soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.*“ (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11)

Finanční gramotnost tvoří důležitou složku ekonomické gramotnosti, která kromě toho obsahuje schopnosti a dovednosti, jak získat příjem, jak se orientovat na trhu práce, jak efektivně rozhodnout o výhodnosti či nevýhodnosti finančních služeb a produktů. Díky finanční gramotnosti jsou jednotlivci formovány znalosti, dovednosti a postoje, které by měl mít každý člen společnosti, aby dokázal obstát a uplatnit se v běžném každodenním životě. (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 11-12)

S finanční gramotností úzce souvisí také:

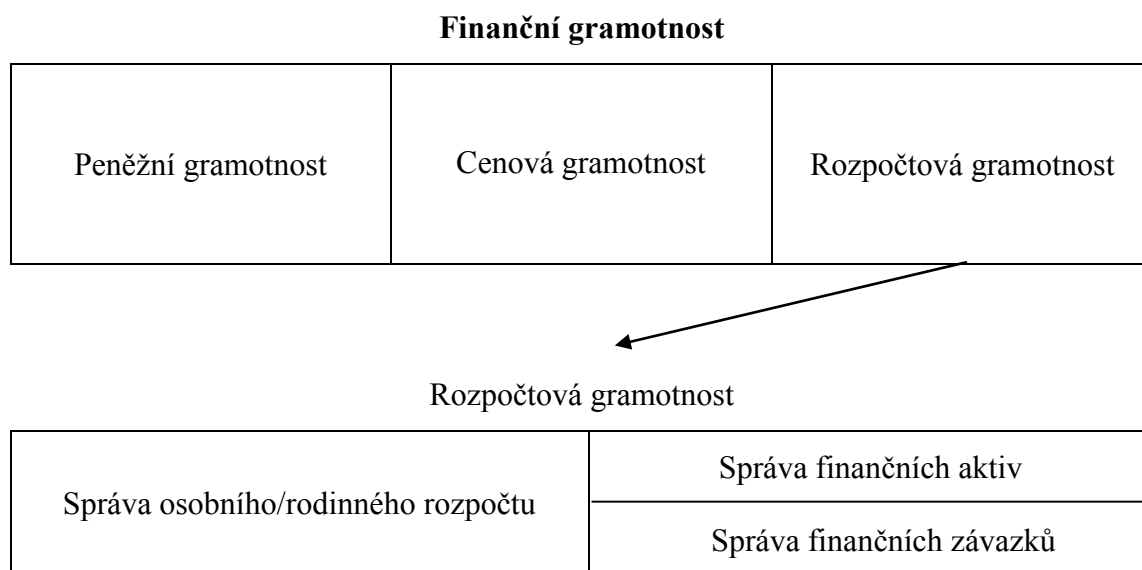
- gramotnost numerická, která se využívá při řešení matematických úloh se vztahem k financím,
- gramotnost informační, která je důležitá pro vyhledávání, zpracování a vyhodnocení informací,
- gramotnost právní jako znalost práv a povinností a také povědomí, kam se obrátit o pomoc.

Je důležité se zaměřit na rozvoj všech vyjmenovaných gramotností, kterými by měl občan disponovat pro svůj ekonomicky, politicky a právně zdravý život. (MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Definici finanční gramotnosti lze považovat za strukturovanou. Finanční gramotnost jako znalosti ze světa financí a správné vedení osobních financí či rodinného rozpočtu zahrnuje tři složky:

- peněžní gramotnost, jež pojímá předpoklady pro nakládání s hotovostními a bezhotovostními penězi a dále znalost nástrojů k tomu určených (běžný účet, platební nástroje),
- cenovou gramotnost, jejíž nejdůležitější částí je porozumění inflaci, principu „ceny peněz“ v čase, rozdílu mezi nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb v reálné podobě poplatků a úrokových sazeb,
- rozpočtovou gramotnost představující kompetence, které jsou nutné pro spravování osobního/rodinného rozpočtu, schopnost efektivně nakládat s osobními/rodinnými financemi. Její součástí je i orientace v různých životně obtížných situacích z finančního hlediska. Do rozpočtové gramotnosti spadají také dvě specializované složky. A to správa finančních aktiv (vkladů, investic a pojištění) a správa finančních závazků (úvěrů nebo leasingu). Je nutné předpokládat velmi dobrou orientaci na finančním trhu, neboť se v něm nachází nepřehledné množství finančních produktů, které nemusejí být nutně výhodné. Proto je zapotřebí schopnost mezi sebou jednotlivé produkty porovnávat a vyhodnocovat, který se jeví jako nejvhodnější pro nastalou rodinnou či životní situaci.

(MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 12)

Obrázek č. 1: Složky finanční gramotnosti

Zdroj: MF ČR, Národní strategie finančního vzdělávání, 2010, s. 13

3.1 Finanční gramotnost na středních školách

V následující podkapitole budou přiblíženy Standardy finanční gramotnosti, které jsou velmi důležité pro tuto práci, jelikož z nich bude následně vycházet výzkumný nástroj a úlohy v něm budou sestaveny právě na základě Standardu pro střední školy. Jejich podrobný obsah bude následně zpracován v kapitole 4. Pro názornost je Standard uveden v příloze č. 1.

Definice finanční gramotnosti je závazná pro tvorbu konkrétních Standardů finanční gramotnosti, které stanovují ideální úroveň finanční gramotnosti pro různé cílové skupiny, resp. cílový stav finančního vzdělávání pro různé stupně vzdělávání. Standardy tedy charakterizují specifické znalosti a dovednosti, kterých by žáci měli dosáhnout v příslušném stupni vzdělávání. (MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 9)

Standardy jsou využívány ve vzdělávání a jejich implementace do ŠVP je důležitá také pro tvorbu konkrétních vzdělávacích aktivit a projektů pro žáky či dospělé občany. Další využití Standardů je při měření úrovně finanční gramotnosti, kdy Standardy představují určitou hodnotu, se kterou jsou pak výsledky měření porovnávány. (Dvořáková, 2011, s. 33)

Hlavními oblastmi, kterými se Standardy zabývají, jsou:

- peníze,
- hospodaření domácností,
- finanční produkty,
- práva spotřebitele.

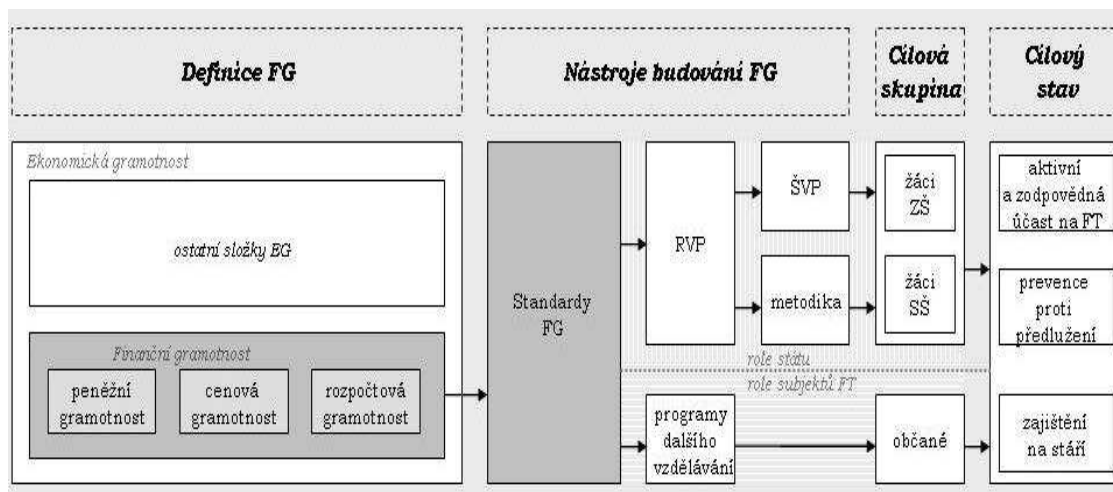
Standarty byly vytvořeny pro počáteční vzdělávání dle cílových skupin na:

- standard finanční gramotnosti pro žáka 1. stupně základní školy,
- standard finanční gramotnosti pro žáka 2. stupně základní školy,
- standard finanční gramotnosti pro žáka střední školy – odpovídá standardu finanční gramotnosti dospělého občana přizpůsobeného vzdělávacím potřebám žáků na střední škole.

(MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 9)

Aby mohl být Standard začleňován do RVP pro základní školy, muselo MŠMT upravit RVP pro základní vzdělávání z roku 2007. Jednou z podstatných změn bylo zavedení povinné výuky finanční gramotnosti na základních školách od 1. 9. 2013 dle účinnosti upraveného RVP pro základní vzdělávání. (MŠMT, RVP pro základní vzdělávání, 2013)

Výše zmiňovaný Standard pro střední vzdělávání byl zahrnut na základě schválení MŠMT v červenci 2007 do RVP pro gymnázia a pro gymnázia se sportovní přípravou. Dále bylo v červnu a v červenci 2007 odsouhlaseno 61 RVP pro střední odborné vzdělávání, v nichž jsou Standardy obsaženy. (MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 9)

Obrázek č. 2: Role Standardů finanční gramotnosti

Zdroj: MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 9

Pro tuto práci je důležitý Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, jehož prioritou je v oblasti peněz schopnost placení (v tuzemské i zahraniční měně), tvorba ceny a inflace. V oblasti hospodaření domácností by absolvent střední školy měl umět sestavit

rodinný rozpočet. V oblasti finančních produktů by měl umět efektivně hospodařit s přebytkem finančních prostředků, dále co nejvhodněji vyřešit nedostatek finančních prostředků a vybrat nejvhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby. V oblasti práv spotřebitele by měl být schopen uplatnit svá práva spotřebitele a říci možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek. (MF ČR, Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2007, s. 13-14)

Bližší specifikace Standardu pro střední vzdělávání a podrobné vymezení jeho obsahu bude provedeno v kapitole 4, aby se dále mohlo přejít k praktické části bakalářské práce.

3.1.1 Výuka finanční gramotnosti

Ve středním odborném vzdělávání je problematika finanční gramotnosti začleňována do společenskovedního, matematického a ekonomického vzdělávání dle daného RVP. Mimo to je i nedílnou součástí klíčových kompetencí žáků středních škol. Ve středním všeobecném vzdělávání je obsah finančního vzdělávání soustředěn do oblastí Člověk a svět práce, Člověk a společnost a Matematika a její aplikace. (MŠMT ČR, Sdělení k finanční gramotnosti, 2011, s. 1)

3.2 Uskutečněné výzkumy finanční gramotnosti

V dnešní době, kdy je finanční gramotnost v popředí zájmu nejen na národní úrovni, je velmi důležité také sledovat úroveň finanční gramotnosti. Jak je finanční vzdělávání efektivní, jak se ve finanční problematice dokáže orientovat dospělá populace, jak dokáží senioři odolat klamavým nabídkám od podomních prodejců a vyhodnotit jejich služby za nevýhodné. Těmito všemi otázkami se zabývají různé společnosti, které činí výzkumy i v mezinárodním měřítku.

ČR se zapojuje do mezinárodního šetření **PISA** (Programme for International Student Assessment), lze ho považovat za největší a nejdůležitější mezinárodní šetření v oblasti výsledků vzdělávání, které se v současné době ve světě realizuje. Výzkum je jednou z aktivit OECD a zabývá se zjišťováním úrovně čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti patnáctiletých žáků. Jelikož je výzkum zaměřen na patnáctileté žáky, kteří nespádají do předmětu této práce, není proto podstatné tento výzkum dále rozvádět. (Česká školní inspekce – Mezinárodní šetření PISA, 2015)

Výzkum, který se zabýval úrovní znalostí finanční gramotnosti u dospělé populace a se kterým bude možné srovnat výsledky výzkumného šetření této práce, jelikož absolventi středních škol již patří k dospělé populaci, zadalo MF ČR společnosti **STEM/MARK** v roce

2010. Výzkum byl orientován kvantitativně a data byla sbírána formou standardizovaných osobních rozhovorů se 1005 respondenty. Cílem bylo „zmapovat finanční gramotnost dospělé populace ČR na základě objektivních znalostí v oblasti financí, zjistit, nakolik lidé dokáží tyto znalosti využívat v běžné praxi, a zmapovat postoje a chování české populace v souvislosti s rodinnými financemi, úsporami a zajištěním“. Šetření zjistilo, že své účty platí včas 65 % lidí, jen 17 % lidí ví, co znamená zkratka RPSN, jen 17 % lidí dokáže správně spočítat úročení úvěru, rozpočet si tvoří 45 % domácností, většinu účtenek si schovává 37 % lidí, 60 % lidí si odkládá peníze stranou jako rezervu, nový dražší spotřebič je schopno ihned zakoupit 65 % domácností, třetina lidí si rezervy na stáří nevytváří, přičemž většina nemá z čeho, rozdíl mezi debetní a kreditní kartou zná 33 % lidí, internetbanking využívá 33 % lidí. (MF ČR, Závěrečná zpráva z výzkumu – plné znění STEM/MARK, 2010)

Výzkumné šetření finanční gramotnosti u žáků středních škol realizovala **Opletalová** (2014, s. 104) na středních školách v Olomouckém kraji v roce 2014. Výzkumu se účastnilo 248 respondentů (žáci čtvrtého ročníku) ze čtyř středních škol. Cílem šetření bylo zjistit názor žáků na jejich potřebu finančního vzdělávání, ověřit aktuální znalosti témat finanční gramotnosti a provést deskripci tohoto aktuálního stavu. Šetření bylo uskutečňováno tak, že na každé škole proběhla přednáška, která se zabývala základními tématy finanční gramotnosti, a následně byl žákům rozdán dotazník, který zahrnoval 23 otázek. Výzkumný nástroj prokázal, že 67 % žáků považuje finanční vzdělávání za potřebné a užitečné pro budoucí život. Dále šetření ukázalo, že posoudit příjmy a výdaje domácnosti na pravidelné a nepravidelné zvládne 73 % žáků, 64 % žáků by dokázalo sestavit rodinný rozpočet, řešit deficit rozpočtu domácností by navrhlo 46 % žáků, avšak naložit s přebytkem by umělo 76 % respondentů, nejvýhodnější produkt pro investování by si umělo zvolit 39 žáků a vysvětlit rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN umí pouze 10 % respondentů.

Z uvedeného výzkumu lze také odvodit, že úroveň znalostí z oblasti finanční gramotnosti je pouze 50 % (Opletalová, 2014, s. 108). Zmiňovaná hodnota dokazuje, že povědomí o finanční gramotnosti je stále velmi nízké, a jen potvrzuje nutnost přisuzovat dostatečnou důležitost a pozornost finančnímu vzdělávání, které je v dnešní době velmi důležité, aktuální a nezbytné pro přežití ve společnosti.

Praktická část této práce se bude zabývat také zjišťováním úrovně znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích a gymnáziích v Jihomoravském kraji. Po vyhodnocení výzkumného nástroje bude provedeno srovnání, která škola, zda obchodní akademie, či gymnázia, budou mít lepší úroveň znalostí a tím budou její absolventi

lépe připraveni na svůj budoucí život. Následně bude možné jejich výsledky srovnat s již uskutečněným výzkumem agentury STEM/MARK.

Ovšem než je možné přejít k praktické části, je nutné se seznámit s oblastmi ze světa financí, ve kterých by se měl každý absolvent středního vzdělávání umět orientovat. Přesně stanovené oblasti jsou uvedeny ve Standardu finanční gramotnosti pro střední vzdělávání.

4 Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

Život je plný možností. Ti, kteří mají nejlepší a nejkompaktnější informace, mají moc zlepšit své vlastní životy a pozitivně ovlivňovat svět kolem sebe (Ryan, 2012, s. 6). Aby mohli absolventi středních škol žít finančně zdravý život, a zlepšovat tak celkovou úroveň zadlužení a tím vytvářet lepší okolní svět pro všechny, je důležité se finančně vzdělávat a rozšiřovat si své obzory ve světě financí.

Tato kapitola podrobně popíše obsah Standardu finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, který byl okrajově nastíněn v podkapitole 3.1. Pro podrobné seznámení se s obsahem Standardů byl vybrán pouze Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, jelikož střední školy jsou předmětem průzkumného šetření této práce. Zároveň budou objasněny výsledky, kterých by žáci na konci střední školy v rámci finančního vzdělávání měli dosáhnout. Na základě podrobného popisu a vysvětlení obsahu Standardu bude možné přistoupit k praktické části a následně sestavit výzkumný nástroj, který bude zahrnovat úlohy ze všech oblastí Standardu.

4.1 Peníze

První oblastí Standardu finanční gramotnosti je oblast peněz. V rámci středního vzdělávání si žáci osvojí placení pomocí nejběžnějších platebních nástrojů. Hotovostní placení se uskutečňuje nejen při platbách „z ruky do ruky“, ale i prostřednictvím poštovních poukázek, dokladů bank sloužících pro vklady na účty a pro výběry z účtů a šeků. Pro bezhotovostní placení jsou zřizovány klientům bank běžné účty, které je v dnešní době možné spravovat pomocí internetového bankovníctví. Mezi platební nástroje neodmyslitelně patří i platební karty. Rozlišujeme debetní a kreditní karty, žáci by měli velmi dobře znát rozdíl mezi těmito kartami. Pro žáky je důležité také ovládat placení v cizí měně, jelikož dnes je možné cestovat do různých koutů světa a je potřeba mít u sebe peníze v patřičné měně. Kursovní listky jsou vydávány ČNB a jednotlivci ve školách by nimi měli bez pochyby umět pracovat. Měli by rozeznat valuty, což je cizí měna v hotovosti, a devize, což označuje cizí měnu v bezhotovostní formě. (Klínský, 2013, s. 111-117)

Další důležitou součástí finanční gramotnosti je tvorba ceny. Dle Novákové a Sobotky (2011, s. 247) „cena vyjadřuje hodnotu výrobku pro zákazníky, ovlivňuje poptávku, vytváří příjmy firmy. Cena by měla dlouhodobě zabezpečovat návratnost investic, dostatečnou tvorbu zisku, úhradu nákladů na výzkum a vývoj nového výrobku. Proto je stanovení ceny za výrobek pro firmu nesmírně důležité a zároveň obtížné“. Jinak ve své knize definuje cenu Mlčoch

(2007, s. 32), který popisuje cenu jako „peněžní částku, sjednanou při nákupu a prodeji zboží a služeb; výměnný poměr mezi penězi a daným zbožím“.

Žáci na střední škole jsou vyučováni nákladovému přístupu stanovení ceny pomocí tzv. kalkulací. Při tomto přístupu se cena stanoví jako součet nákladů, zisku a daně z přidané hodnoty (dále jen DPH). V životě je také důležité rozeznat různé cenové praktiky a triky, kterých používají firmy, aby ceny vypadaly příznivěji. Například úpravy ceny, aby končila číslicí 9, nebo je cena uváděna bez DPH a pod ní malým písmem, že si toho málokdo všimne, cena s DPH a balíčky, které jsou prodávány za výhodnou cenu, jež však většinou obsahují produkty, které jsou hůře prodejné. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 247-253)

Dalším neméně důležitým obsahem finančního vzdělávání na středních školách je inflace. Podle výkladového slovníku lze tuto skutečnost charakterizovat jako „všeobecný vzestup celkové cenové hladiny, tedy znehodnocení peněz“ (Fialová, Fiala, 2010, s. 71). Jiným způsobem popisuje inflaci Mlčoch (2007, s. 92). Podle něj je inflace „snižování hodnoty peněžní jednotky emitováním peněz (zvyšováním peněžní zásoby) a jejich přidáváním do oběhu“.

Inflace způsobuje snížení kupní síly peněz. Proto se žáci musí taktéž orientovat v dopadech, které může inflace způsobovat. Inflace například znehodnocuje vklady a úvěry. Proto banky s rostoucí inflací zvyšují i úrokové sazby, aby v případě úvěrů nebylo jejich poskytování ztrátové a v případě vkladů, aby se naspořená hodnota nesnižovala a obyvatelé své peněžní prostředky nevybírali. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 262)

4.2 Hospodaření domácností

Hospodaření domácností představuje druhou oblast uvedenou ve Standardu finanční gramotnosti a je také výchozím obsahem pro sestavení výzkumného nástroje.

V nynějším složitém světě je důležité, aby rodina uměla vyjít se svým měsíčním příjmem. Je to důležité z toho důvodu, aby se zbytečně nedostávala do dluhových pastí a problémů, ze kterých je velmi těžké se vymanit a nastává dluhový koloběh. Žáci se tedy již na střední škole učí sestavovat rodinné rozpočty, aby byli dobře vybaveni finančními znalostmi a schopnostmi pro dobré vedení rodinných financí. Jednotliví členové domácností běžně vstupují na finanční trh a to buď v roli prodávajícího, nebo kupujícího.

V rámci hospodaření domácností je důležité, aby žáci byli schopni vymezit všechny měsíční příjmy a výdaje. Jako příjem budou schopni označit mzdy, platy, kapesné, které je aktuální pro žáky střední školy, sociální dávky, zisk z podnikání, příjmy z pronájmu. V neúplných rodinách lze za příjem označit i výživné na děti. Do pravidelných výdajů je

nutné zařadit nájemné, dopravu do školy a práce, splátky úvěrů, výdaje za elektřinu, plyn, vodu, platby za rozhlas, televizi, internet, částky vynakládané na spoření, běžné nákupy potravin. V běžném životě nastanou i situace, kdy je nutné uhradit nepravidelné výdaje jako výdaje na vzdělání, kulturu, výdaje za oblečení, obuv, drogerii, výdaje na zájmovou činnost. (Navrátilová, 2011, s. 62)

Jedincům je důležité vštěpovat, že je nutné, ne-li žádoucí, přizpůsobovat své příjmy tak, aby nedocházelo ke zbytečnému zadlužování. Pokud se rodinné finance dostanou do přebytku, znamená to, že příjmy jsou vyšší jak výdaje. Je to hlavní ukazatel toho, že rodina správně ekonomicky myslí a hospodaří a dosahuje úspor. Takovéto přebytky je vhodné šetřit nebo investovat, aby docházelo k jejich opětovnému zhodnocení. V opačném případě, kdy rodina utrací více, než jsou její příjmy, dostává se její rozpočet do deficitu, a tím pádem se zadlužuje. Ve zmiňovaném případě je nutné, aby se rodina zamyslela nad svou finanční situací, minimalizovala své výdaje a snažila se zvýšit své příjmy. Podstatné je, aby si žáci uvědomili, že je nutné promýšlet rodinné financování a dbát na to, aby peníze byly utraceny za důležité položky a nikoli za zbytečnosti, bez kterých se člověk obejde. Díky tomuto zdravému uvažování lze předejít zadlužování, se kterým se v dnešní době potýká velké množství rodin. (Navrátilová, 2011, s. 62)

4.3 Finanční produkty

Třetí oblast vymezená Standardem finanční gramotnosti nese označení finanční produkty a její obsah je taktéž závazný pro výuku finanční gramotnosti na středních školách.

Nejen pro absolventy středních škol je velmi důležitá znalost a orientace ve finančních produktech, kterých se objevuje na finančním trhu nepřeberné množství. Důležité je, aby žák byl schopen vybrat si vzhledem ke své finanční situaci pro sebe ten nejvýhodnější produkt, kde chce zhodnocovat své peníze. A naopak, když se ocitne ve finanční tísní, aby věděl, jaké příležitosti má pro řešení této krizové situace vzhledem ke svým možnostem.

Na trhu se vyskytuje široké spektrum produktů, kam lze uložit volné finanční prostředky. Například:

- **Stavební spoření**, díky kterému je možné si po určitou dobu (minimálně šest let) spořit prostředky se státním příspěvkem. Předmětem smlouvy bývá stanovení cílové částky. V případě, pokud chce jedinec využít úvěr, cílová částka je stanovena mírně vyšší, než částka, kterou chce člověk naspořit. Jako výhoda stavebního spoření je spatřováno to, že úspory, které lze použít na cokoliv, jsou pojištěny a lze si tím snížit daň z příjmů. V případě, že jsou úspory vybrány dříve, než za minimálně šest let,

účastník spoření ztrácí nárok na státní podporu, což je velké negativum tohoto produktu.

- **Doplňkové penzijní spoření**, které je nabízeno penzijními fondy a umožňuje si pravidelně měsíčně ukládat částku, k níž je přičítán státní příspěvek. Nárok na státní příspěvek vzniká pouze tehdy, pokud doba ukládání trvá minimálně pět let a částka musí být vybrána až po dosažení určitého věku (u starobní penze 60 let).
- **Cenné papíry** představují určitou listinu, která reprezentuje určitou hodnotu. Tyto listiny jsou směnitelné za ostatní formy peněz a s některými druhy lze i platit. Uložení peněz do cenných papírů je mnohdy výnosnější než uložení peněz na bankovní vklad. Pokud chce jedinec své prostředky uložit do cenných papírů, je potřeba, aby se o tuto oblast zajímal a dobře se v ní orientoval, jelikož obchodování s cennými papíry skýtá riziko ztráty.

(Klínský, 2013, s. 123-127)

V dnešní době je také velmi důležité vědět, pokud má člověk přebytečné finanční prostředky, kam tyto prostředky investovat, aby byly zhodnoceny co nejefektivněji. Jedna z možností, o které by měli žáci v rámci finančního vzdělávání vědět, jsou dluhopisy.

Dluhopisy neboli obligace jsou vydávány vládou nebo velkými výrobními podniky. Obligace představují závazek vydavatele vyplácet ve stanovených termínech dohodnutý úrok a na konci splatnosti vrátit investorovi vloženou částku. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 212)

Dnešní moderní člověk by měl také disponovat schopnostmi, aby si dokázal poradit, když se dostane do situace, kdy bude mít nedostatek finančních prostředků, a dokázal tuto situaci patřičně řešit výběrem nejvhodnějšího úvěrového produktu. Nejběžnějším produktem, který se využívá např. na nákup elektroniky, vybavení domácnosti, nového auta, zdravotní péči, na studium, je **spotřebitelský úvěr**. Jeho velkou výhodou je dostupnost peněz, jelikož peníze jsou většinou poskytnuty během jednoho dne a není zapotřební nic jiného než doklad totožnosti a potvrzení o příjmu. Je nutné však poukázat na to, že tyto úvěry patří mezi nejdražší půjčky na finančních trzích. Proto je velmi důležité dobře promyslet využití tohoto produktu a soustředit se na úrokovou sazbu, která označuje, kolik procent ze zapůjčeného kapitálu činí úrok. Úrokovou sazbu je možné mít měsíční (p.m.), čtvrtletní (p.q.), pololetní (p.s.) a roční (p.a.). Je také velmi důležité vzít v potaz RPSN (roční procentní sazba nákladů), která zahrnuje roční úrokovou sazbu a všechny poplatky spojené s úvěrem. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 220)

Další možností, jak řešit nedostatek finančních prostředků, jsou hypotéky. **Hypotéka** slouží k nákupu nemovitostí a má dlouhodobý charakter. Její využití však může být i na pořízení čehokoliv nebo na splácení nevýhodných úvěrů. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 220)

Peníze je také možné získat z **úvěru ze stavebního spoření**. Klasický úvěr lze získat po dvou letech spoření a získané peníze je možné použít pouze na bytové potřeby. V případě akutní potřeby peněz je možné sjednat překlenovací úvěr, který se však nesplácí hned, ale nejdříve se splácí úroky a zbylá částka jde na spoření. Až vznikne nárok na klasický úvěr, překlenovací úvěr je splacen a poskytne se úvěr klasický. (Klínský, 2013, s. 123)

V dnešní době je i možnost **kontokorentu**, což znamená povolené přečerpání účtu. Je určen především k překonání krátkodobého časového nesouladu mezi příjmy a výdaji klienta. Je v přímé souvislosti s běžným účtem, tím pádem nemusí být vždy snadné rozpoznat, zda již neprobíhá čerpání peněz z účtu, ale už jsou finanční prostředky půjčovány od banky. (Nováková, Sobotka, 2011, s. 222)

Malé množství peněz lze také získat pomocí **kreditní karty**, díky které lze čerpat prostředky z úvěrového účtu. A to například při placení v obchodech nebo při výběru z bankomatu. Čerpat peníze je možné kdykoliv, opakovaně nebo jednorázově. Úvěrový účet je zřizován samostatně a lze jej získat i od banky, u které nemá jedinec sjednán běžný účet, či od finančních společností. Je nutné také podotknout, že existuje i debetní karta, kterou je možné čerpat prostředky z vlastního běžného účtu a nikoliv na úvěr od bank či jiných společností. (Klínský, 2013, s. 129)

Způsoby zajištění úvěru, které uvádí Nováková, Sobotka (2011, s. 226), jsou následující:

- ručení jiné osoby, která má dostatečný příjem,
- směnka,
- termínovaný vklad,
- majetek movitý či nemovitý,
- pojištění.

Po absolvování finančního vzdělávání na střední škole je nutné, aby žák byl schopný vybrat nejvýhodnější pojistný produkt. Pojištění je možné rozdělit na **životní** a **neživotní**. Do životního pojištění je zařazeno pojištění osob, které obsahuje pojištění pro případ smrti, dožití určitého věku nebo obě dohromady. Pojištění většinou bývá rozšiřováno o jiné krytí rizik, jako je nemoc, úraz, invalidita. Neživotní pojištění slouží k pojištění majetku, a to domácností nebo nemovitostí a k pojištění odpovědnosti, které slouží pro případy, kdy pojištěný způsobí svým jednáním škodu někomu jinému např. na majetku nebo na zdraví. V běžném

každodenním životě je možné se střetnout s pojištěním za škody z běžného občanského života (škody vzniklé při sportu) a s pojištěním odpovědnosti za škody způsobené výkonem povolání (jedná se o škody, které způsobí zaměstnanec svým chováním zaměstnavateli). (Klínský, 2013, s. 131-133)

4.4 Práva spotřebitele

Poslední, neméně důležitá, oblast zahrnutá ve Standardu formuluje práva spotřebitele a vysvětluje jejich následnou aplikaci v běžném každodenním životě.

Smluvní vztahy vznikají dnes a denně, i např. při nákupu v supermarketu. Většina smluvních vztahů však vzniká na papíře podpisem smlouvy. Proto by měl každý znát základní pravidla uzavírání smluv, jelikož v opačném případě je pak možné přijít o veškerý svůj majetek.

Jedno z nejzákladnějších pravidel, které nejen absolventi střední školy musí znát, je nikdy nepodepisovat smlouvu, pokud není přečtená až do konce a plně srozumitelná oběma stranám. Podpis smlouvy nesmí být činěn pod tlakem, jelikož to značí jisté riziko, že něco není v pořádku. Nikdy se nesmí očekávat, že nějaký cizí člověk bude sám od sebe nabízet zboží druhému člověku z důvodu prospěchu druhé strany. Každému jde v první řadě jen o sebe a o jeho vlastní prospěch. Každá smlouva by měla být úplná, není vhodné podepisovat smlouvu, kde něco chybí. Jasně by mělo být stanoveno, kolik a za co se platí. Vhodné je také sledovat datum, aby bylo uvedeno správné datum podpisu smlouvy. Velmi důležité a podstatné informace vždy bývají napsány malým písmem, proto není vhodné je přehlédnout. Ve smlouvě musí být také jasně vymezeno, čeho se smlouva týká, tedy její předmět. Vždy je také nutné požadovat kopii smlouvy, která nesmí být ani jedné ani druhé straně upřena. (Rod, Slintáková, Svoboda, 2014, s. 68-69)

Dále je velmi důležité vědět, co dělat v případě nespokojenosti s pořízeným zbožím. V takovéto situaci je vhodné kontaktovat danou společnost a požádat ji o nápravu problémů. Ovšem důležité je, aby žáci středních školy byli schopni si uvědomit, jak postupovat při reklamačním řízení. Ze všeho nejdříve je potřeba celý problém prozkoumat a ujistit se, zda vzniklá skutečnost nebyla zaviněna špatným používáním, či špatnou manipulací. V případě pochybení společnosti je nutné podat stížnost s vypsáními důvody pro reklamaci podle reklamačního řádu dané společnosti. Společnost by se měla stížností zabývat a odpověď sdělit do 30 dnů od podání reklamačního návrhu. Důležitým faktorem je i čas. Standardní právo na reklamaci je možné uplatnit pouze do dvou let od pořízení zboží. Je tedy nutné dbát na

záruční lhůtu a při nákupu zboží je vždy nutné uschovat si doklad o zaplacení. (Rod, Slintáková, Svoboda, 2014, s. 72-73)

Všechny výše zmiňované skutečnosti jsou důležitým předpokladem pro úspěšný a finančně zdravý život každého jednotlivce či rodiny. V dnešním složitém světě plném nepřehledného množství finančních možností a produktů je důležité si vždy vybrat ten správný a nejvýhodnější pro vzniklou životní situaci. Právě finanční vzdělávání by mělo vybavit žáky potřebnými kompetencemi, aby uměli čelit nástrahám finančního trhu a bez poškození se s nimi vypořádat.

Na základě výše uvedeného podrobného seznámení se se všemi oblastmi Standardu finanční gramotnosti, které jsou závazné pro výuku na středních školách, je možné přistoupit k praktické části práce a k zhotovení výzkumného nástroje. Výzkumný nástroj bude vycházet z již zmiňovaných a popsaných obsahů Standardu a zjistí úroveň znalostí žáků na různých typech středních škol, konkrétně na obchodních akademiích a gymnáziích. Na základě výsledků bude možné uvedené školy porovnat a zjistit, zda absolventi obchodních akademií jsou odborníky ve svém oboru, nebo naopak se prokáže, že výuka finanční gramotnosti na gymnáziích je tak kvalitní, že předčí i absolventy akademií.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Komparace úrovně znalostí FG žáků daných středních škol

V následující praktické části vycházející z teoretických poznatků zmíněných v předchozích kapitolách bude uvedena formulace cíle, problému a výzkumných otázek nezbytných pro tvorbu nástroje sběru dat. Dále bude uvedena charakteristika zvolené orientace pedagogického průzkumu a metody sběru dat. Nebude také opomenuto charakterizování základního a výběrového souboru respondentů a ani průběh a realizace průzkumného šetření. Na závěr budou výsledky průzkumu srovnány s výzkumem uskutečněným agenturou STEM/MARK, která mapovala finanční gramotnost dospělé populace ČR, jelikož absolventi středních škol jsou již dospělými občany.

5.1 Formulace cíle, problému, výzkumných otázek

Ze všeho nejdůležitější je pro všechny práce stanovení cíle, ze kterého se bude následně vycházet. Cílem praktické části této bakalářské práce je srovnat úroveň znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích a gymnáziích ve vybraných obcích Jihomoravského kraje a vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali, což povede ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti.

Dalším stěžejním úkolem je stanovení problému. Problém by měl být přesně a jasně vymezen především v tázací formě. Musí být uchopitelný metodami empirického šetření a je nezbytné, aby vyjadřoval vztah mezi dvěma či více proměnnými. (Chráška, 2007, s. 17) Tato práce má tedy poskytnout odpověď na otázku: Je rozdíl v úrovni znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích (dále ve výzkumných otázkách jen OA) a gymnáziích v konkrétních obcích Jihomoravského kraje?

Nejdůležitější otázky, na kterých bude celý výzkumný nástroj stavět, jsou:

- Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech pojmů z oblasti peněz?
- Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech týkajících se rozpočtu domácnosti?
- Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech potřebných pro efektivní výběr finančních produktů?
- Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech práv spotřebitele v reklamačním řízení a při podpisu smlouvy?

5.2 Orientace výzkumného šetření

Výzkumy je možné rozdělit na kvalitativně a kvantitativně orientované. Kvalitativně orientované výzkumy vycházejí z fenomenologie, jež zdůrazňuje subjektivní aspekty a jednání lidí, tudíž tento druh výzkumů připouští více realit. Snaží se o vysvětlování chování lidí v určitém kontextu, detailní interpretaci či jen o deskriptivní zprávu, hluboké vyprávění. Platnost výsledků bývá většinou vztahována pouze například k vybrané škole, třídě, žákovi. (Chráska, 2007, s. 32)

Jelikož snahou této práce je vztáhnout výsledky na širokou populaci a zaujmout objektivní stanovisko, byl pro potřeby této práce zvolen kvantitativně orientovaný přístup. Základem tohoto přístupu je pozitivismus (novopozitivismus), což je přesvědčení o existenci jedné objektivní reality, která není závislá na citech, postojích či přesvědčení. Umožňuje hlubší poznání skutečnosti a velkou výhodou tohoto přístupu je přehlednost a stručnost výsledků. (Chráska, 2007, s. 12)

5.3 Metoda sběru dat

Cílem práce je srovnat úroveň znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií v konkrétních obcích Jihomoravského kraje a vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali, což povede ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti. Ze široké škály nabízených výzkumných metod je možné použít pro srovnání úrovně znalostí pouze didaktický test, jelikož se jedná o zkoušku, která se orientuje na objektivní zjišťování úrovně zvládnutí učiva u určité skupiny osob. Didaktických testů je velké množství, ale pro zjištění úrovně znalostí poslouží výzkumnému šetření test úrovně. Tyto testy nepoužívají žádný časový limit a výkon v nich je dán pouze úrovní vědomostí. Časový limit je někdy používán jen pro oznámení skončení testu pro ty nejpomalejší žáky, jelikož většinou mají nejslabší vědomosti a ani při delším časovém limitu nedosahují lepších výsledků. (Chráska, 2007, s. 184-185)

Validita didaktického testu se bude odvíjet od Standardu finanční gramotnosti, jelikož všechny úlohy v něm obsažené vycházejí právě z něho a budou zjišťovat znalosti z oblasti finanční gramotnosti, které jsou nezbytné pro jejich následnou aplikaci v životě. Většina absolventů středních škol ještě nemá zkušenost s výběrem výhodného úvěru či se sestavováním rodinného rozpočtu, proto je důležité, aby žáci disponovali především potřebnými znalostmi, které pak budou moci využít ve svém budoucím životě, a zajistit si tak finančně zdravý život.

Aby měření bylo reliabilní, je třeba, aby při zopakování poskytovalo stejné (zhruba stejné) výsledky. Reliabilita zahrnuje požadavky spolehlivosti a přesnosti. K posouzení míry reliability didaktického testu slouží koeficient reliability. Koeficient je požadován minimálně 0,80 a také platí, že čím více úloh test obsahuje, tím více je reliabilní. Za spodní hranici počtu úloh lze považovat 10 úloh. (Chráška, 1999, s. 18) V didaktické testu pro potřeby této bakalářské práce bylo stanoveno 18 úloh a míra reliability 0,70 pomocí Kuderova-Richardsonova vzorce. Míra reliability se přibližuje k požadovanému koeficientu, což je značně pozitivní.

Při plánování testu byl obsah vymezen na základě Standardu finanční gramotnosti pro střední školy. Celkově test obsahuje 18 úloh, aby byly rámcově zastoupeny všechny oblasti ze Standardu, které vyžadují znalosti pro jejich následnou aplikaci do praxe. Z celkového počtu úloh je 15 úloh je zaměřeno na znalost, jelikož cílem je srovnat úroveň znalostí. Otázka č. 5, 8, 18 je zaměřena na analýzu, tedy použití znalostí v problémových situacích. Seřazení úloh vyplývá se Standardu finanční gramotnosti. Úlohy 1–5 spadají do oblasti peněz a váží se k dílčí výzkumné otázce – „**Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech pojmů z oblasti peněz?**“. Úlohy 6–8 se týkají hospodaření domácností a souvisí s dílčí otázkou – „**Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech týkající se rozpočtu domácnosti?**“. Úlohy 9-15 ověřují znalosti z oblasti finančních produktů a váží se k dílčí otázce – „**Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech potřebných pro efektivní výběr finančních produktů?**“. Úlohy 16-18 spadají do oblasti práva spotřebitele a pojí se k dílčí výzkumné otázce – „**Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech práv spotřebitele v reklamačním řízení a při podpisu smlouvy?**“. Úplný didaktický test je přiložen v příloze č. 2.

Pro účely této práce byly vybrány úlohy s výběrem odpovědí typu „jedna správná odpověď“, aby nebyli žáci zbytečně zatěžováni. Zadavatelka se nechala inspirovat testem finanční gramotnosti z jedné nejmenované střední školy a z internetového portálu s názvem Den finanční gramotnosti. Nejdříve byl sestaven prvotní didaktický test, který byl zadán vzorku 5 žáků středních škol (2 žáci z gymnázia a 3 z obchodní akademie). Na základě vzájemné konzultace se žáky a následné úpravě testu mohl být vyhotoven finální didaktický test.

5.4 Základní a výběrový soubor

Jako základní soubor pro tuto práci poslouží všechna sloučená gymnázia s obchodními akademiemi v Jihomoravském kraji z důvodu zachování rovnosti podmínek. Jihomoravský kraj byl vybrán z důvodu blízkosti a dostupnosti zadavatelce testů. Celkově se v Jihomoravském kraji takto sloučených škol nachází pět. Po oslovení ředitelů a zhodnocení vzdálenosti od bydliště zadavatelky byly vybrány dvě školy. Tedy celkově dvě obchodní akademie a dvě čtyřletá gymnázia, čímž se vytvořil výběrový soubor respondentů. Testy budou zadávány ve čtvrtých ročnících na obchodních akademiích (každá obchodní akademie má jednu třídu čtvrtého ročníku), jelikož žáci získávají informace z finanční gramotnosti převážně v prvním ročníku a následně jsou jejich znalosti rozvíjeny během celého studia a ve čtvrtých ročnících gymnázií (každé gymnázium má jednu třídu čtvrtého ročníku), kde je finanční gramotnost vyučována ve třetím ročníku v rámci společenských věd. Po vzájemné domluvě s řediteli škol bylo ujednáno nezveřejňování informací o školách, učitelích či žácích, proto nebudou jejich názvy a jména nikde uvedena z důvodu zachování anonymity.

5.5 Průběh a realizace výzkumného šetření

V předcházejících podkapitolách byl podrobně popsán výzkumný nástroj a výběrový soubor. Proto je nyní možné přistoupit k samotné realizaci výzkumného šetření. Po oslovení ředitelů škol v lednu tohoto roku projeví zájem účastnit se výzkumného šetření finanční gramotnosti, jelikož následné výsledky práce poslouží ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti na jejich školách. Ovšem byla stanovena podmínka zachování anonymity zkoumaných škol, čemuž bylo vyhověno. Po vzájemné domluvě bylo výzkumné šetření uskutečněno v březnu 2016. Na obou školách byl vždy pověřen učitel, který se zadavatelkou velmi ochotně spolupracoval. Jak na obchodních akademiích, tak i gymnáziích bylo zadavatelce umožněno osobní zadávání testů v předmětu společenské vědy. Díky zadavatelčině přítomnosti nemohli učitelé žákům radit, což by značně zkreslilo výsledky výzkumného šetření a také byla zaručena okamžitá návratnost didaktických testů. Vyplňování testů nezabralo ani na obchodních akademiích ani na gymnáziích více než 15 minut. S žáky i učiteli byla spolupráce velmi milá a příjemná.

5.6 Výsledky výzkumného šetření

Celkově se výzkumného šetření mělo zúčastnit 132 žáků, avšak kvůli nepřítomnosti některých žáků v den zadávání didaktického testu se na jeho vyplňování podílelo 128 žáků.

Konkrétně šlo o 63 žáků z obchodních akademií a 65 žáků z gymnázií. Za každou správnou odpověď byl žákovi udělen jeden bod.

Úloha č. 1: Co představují valuty?

- a) **Peníze zahraničních měn v hotovosti**
- b) Cizí měnu v bezhotovostní podobě
- c) Zahraniční měnu jak v hotovosti, tak v bezhotovostní podobě
- d) Nevím

	Správně a)	Špatně	Špatné odpovědi		
			b)	c)	d)
Obchodní akademie	53	10	5	3	2
Gymnázia	30	35	15	5	15

Tabulka č. 1: Znalost pojmu valuty

Z tabulky je patrné, že 53 žáků z obchodních akademií ví, že valuty představují peníze zahraničních měn v hotovosti a zakroužkovali správnou odpověď a). Nejčtenější špatná odpověď u žáků z obchodních akademií byla možnost b), kterou vybralo 5 žáků, že valuty představují cizí měnu v bezhotovostní platbě. Špatnou odpověď c), že valuty představují zahraniční měnu jak v hotovosti, tak v bezhotovostní podobě, vybrali 3 žáci. Dva žáci nedokázali určit, co valuty představují, a zvolili odpověď d), nevím.

Na gymnáziích správně odpovědělo 30 žáků. U gymnazistů byla nejčtenější špatná odpověď taktéž možnost b), kterou vybralo 15 žáků. Stejný počet žáků tuto otázku nevědělo vůbec. Pět žáků zvolilo špatnou odpověď c).

Z výsledků jasně vyplývá, že vyšší úroveň znalosti pojmu valuty mají žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 2: Co označují devizy?

- a) Zahraniční měnu jak v hotovosti, tak v bezhotovostní podobě
- b) Peníze zahraničních měn v hotovosti
- c) **Cizí měnu v bezhotovostní podobě**
- d) Nevím

	Správně c)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	b)	d)
Obchodní akademie	54	9	4	4	1
Gymnázia	23	42	3	16	23

Tabulka č. 2: Znalost pojmu devizy

Správně celkově odpovědělo na obchodních akademiích 54 žáků, kteří zakroužkovali možnost c). Většina žáků z gymnázií však odpověděla špatně, správnou odpověď zvolilo jen 23 žáků. Nejčastější špatnou odpovědí na obchodních akademiích byla možnost a), že devizy představují zahraniční měnu jak v hotovosti, tak v bezhotovostní podobě a možnost b), že devizy jsou peníze zahraničních měn v hotovosti. Jeden žák netuší, co devizy představují.

Na gymnáziích 23 žáků vůbec nevědělo, co představují devizy. Šestnáct žáků zvolilo špatnou odpověď b). Tři žáci z gymnázií špatně odpověděli označením odpovědi a). Je patrné, hlavně na gymnáziích, že žáci pojmy valuty a devizy zaměňují. Z výsledků je tedy zřejmé, že úroveň znalostí pojmu devizy je vyšší na obchodních akademiích.

Úloha č. 3: Konečná podoba kalkulace ceny je:

- a) **Náklady + zisk + DPH**
- b) Náklady + zisk
- c) Náklady + DPH
- d) Nevím

	Správně a)	Špatně	Špatné odpovědi		
			b)	c)	d)
Obchodní akademie	53	10	5	3	2
Gymnázia	46	19	0	10	9

Tabulka č. 3: Znalost podoby kalkulace ceny

Na úlohu č. 3 správně odpovědělo 53 žáků z obchodní akademie. Celkem špatně odpovědělo 10 žáků a nejčastější špatná odpověď byla možnost b), že konečná podoba kalkulace ceny je náklady + zisk. Tři žáci označili špatnou odpověď za c), že konečná podoba kalkulace je náklady + DPH. Dva žáci danou úlohu nevěděli.

Na gymnáziích správně odpovědělo 46 žáků. Špatnou odpověď zvolilo 19 žáků, z toho 10 zvolilo možnost c) a 9 žáků nevědělo odpověď na danou otázku.

Je patrné, že vyšší úroveň znalosti podoby kalkulace mají žáci čtvrtých ročníků z obchodních akademií.

Úloha č. 4: Co je to inflace?

- a) **Všeobecný vzestup celkové cenové hladiny, tedy znehodnocení peněz**
- b) Zvýšení reálné hodnoty peněz v určitém, předem daném časovém horizontu, který stanovuje Česká národní banka.
- c) Procentní ukazatel poklesu reálné mzdy zaměstnance
- d) Nevím

	Správně a)	Špatně	Špatné odpovědi		
			b)	c)	d)
Obchodní akademie	45	18	13	2	3
Gymnázia	37	28	16	9	3

Tabulka č. 4: Znalost pojmu inflace

Pojem inflace ovládá 45 žáků z obchodních akademií. Celkově 18 žáků označilo špatnou odpověď. Třináct žáků se mylně domnívalo, že inflace je zvýšení reálné hodnoty peněz v určitém, předem daném časovém horizontu, který stanovuje Česká národní banka, a označilo možnost b). Dva žáci špatně označili možnost c), což by znamenalo, že inflace je procentní ukazatel poklesu reálné mzdy zaměstnance. Pojem inflace neuměli určit tři žáci.

Na gymnáziích správně odpovědělo 37 žáků. Pojem inflace nedokázalo správně určit 28 žáků. Šestnáct žáků označilo chybně možnost b), devět žáků možnost c) a tři žáci vůbec nevěděli, co mají odpovědět.

Z tabulky je možné vyčíst, že úroveň znalosti pojmu inflace je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 5: Co provede banka při zvyšující se inflaci s úrokovými sazbami?

- a) Zvýší úrokové sazby z úvěrů a sníží úrokové sazby z vkladů
- b) Sníží úrokové sazby z úvěrů i úrokové sazby z vkladů
- c) **Zvýší úrokové sazby z úvěrů i úrokové sazby z vkladů**
- d) Nevím

	Správně c)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	b)	d)
Obchodní akademie	26	37	23	14	0
Gymnázia	8	57	12	8	37

Tabulka č. 5: Posouzení dopadů inflace

Je možné říci, že znalostí pojmu inflace disponuje většina žáků, avšak posoudit její dopady už jim činilo značné potíže. Na danou úlohu odpovědělo na obchodních akademiích správně 26 žáků. Špatnou odpověď zaznačilo 37 žáků, z čehož 23 žáků se mylně domnívalo, že banka při zvyšující se inflaci zvýší úrokové sazby z úvěrů a sníží úrokové sazby z vkladů. Čtrnáct žáků označilo možnost b), kdy by banka snížila úrokové sazby z úvěrů i úrokové sazby z vkladů.

Reakci banky na zvyšující se inflaci na gymnáziích dokázalo posoudit pouze 8 žáků. Celkově špatně odpovědělo 57 žáků a 12 žáků označilo špatnou možnost a). Osm žáků chybně vybralo možnost b) a 37 žáků vůbec nedokázalo určit, co provede banka při zvyšující se inflaci a označilo možnost d).

Při nízkém počtu správných odpovědí u obou typů škol je i tak možné říci, že lépe posoudit reakce banky na zvyšující se inflaci dokáží žáci čtvrtých ročníků z obchodních akademií, jelikož 37 žáků (což je dosti velké číslo) z gymnázií absolutně netušilo, jak by banka zareagovala.

Úloha č. 6: Pokud rodina sestavuje rodinný rozpočet, co je nejdůležitější při jeho tvorbě?

- a) Vytvoření rezervy na důchodu a studium potomků
- b) Vycházet z bilance příjmů a výdajů**
- c) Dlouhodobé a pravidelné investice
- d) Nevím

	Správně b)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	c)	d)
Obchodní akademie	52	11	8	2	1
Gymnázia	51	14	8	2	4

Tabulka č. 6: Znalost tvorby rodinného rozpočtu

Z obchodních akademií 52 žáků správně určilo, že při sestavování rodinného rozpočtu je nejdůležitější vycházet z bilance příjmů a výdajů. Celkově 11 žáků odpovědělo špatně, přičemž osm žáků zvolilo chybnou odpověď a), kdy by rodina měla vytvářet rezervy na důchod a studium potomků. Dva žáci si myslí, že při tvorbě rodinného rozpočtu jsou nejdůležitější dlouhodobé a pravidelné investice, což byla možnost c). Jeden žák nevěděl, co je nejdůležitější při tvorbě rodinného rozpočtu a označil možnost d).

Na gymnáziích správně odpovědělo 51 žáků a chybně 14 žáků. Osm žáků, stejně jako na obchodních akademiích, označilo možnost a). Dva žáci, stejně jako na obchodních akademiích možnost c) a celkově čtyři označili možnost d), jelikož absolutně netušili, co je nejdůležitější při tvorbě rodinného rozpočtu.

U této otázky byly výsledky velmi vyrovnané. Je tedy vhodné říci, že jak žáci obchodních akademií, tak žáci gymnázií by v případě tvorby rodinného rozpočtu věděli, z čeho mají vycházet.

Úloha č. 7: Mezi pravidelné příjmy do rodinného rozpočtu patří

- a) Úroky z vkladů, dividendy
- b) Příjmy z prodeje majetku
- c) **Mzdy, příjmy z podnikání, sociální dávky, starobní důchody**
- d) Nevím

	Správně c)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	b)	d)
Obchodní akademie	61	2	2	0	0
Gymnázia	55	10	5	0	5

Tabulka č. 7: Znalost pravidelných příjmů

Schopnost rozpoznat pravidelné příjmy do rodinného rozpočtu má 61 žáků z obchodních akademií, což je většina. Pouze dva žáci zvolili chybnou odpověď a), která mezi pravidelné příjmy řadí úroky z vkladů a dividendy.

Na gymnáziích správně odpovědělo 55 žáků a 10 žáků odpovědělo špatně. Chybnou odpověď a) zvolilo pět žáků a pět žáků nemělo tušení, co patří mezi pravidelné příjmy.

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že vyšší úroveň znalosti pravidelných příjmů mají žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 8: Rozhodni, zda měsíční rozpočet rodiny Novákových je vyrovnaný, deficitní či přebytkový pokud každý z rodičů má příjem 20.000 Kč. Měsíčně platí splátku hypotéky za rodinný dům, která činí 8.000 Kč, poplatky za rozhlas a televizi 200 Kč, elektřinu vodu a plyn 3.000 Kč, internet 500 Kč, potraviny 8.000 Kč, provoz auta 3.000 Kč, kapesné dětem 2.000 Kč. Měsíčně jim ještě na účtu přibývá 5.000 Kč z pronájmu bytu. Po posouzení příjmů a výdajů rodinný rozpočet je vhodné označit za:

- a) Vyrovnaný
- b) Deficitní
- c) **Přebytkový**
- d) Nevím

	Správně c)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	b)	d)
Obchodní akademie	47	16	10	4	2
Gymnázia	46	19	7	8	4

Tabulka č. 8: Posouzení rodinného rozpočtu

Posoudit příjmy a výdaje, a označit tak rodinný rozpočet za přebytkový dokázalo 47 žáků z obchodních akademií. Chybnou odpověď zvolilo 16 žáků, kdy 10 žáků označilo rozpočet za a) vyrovnaný, čtyři žáci za b) deficitní a dva žáci nedokázali posoudit, o jaký rozpočet se jedná.

Na gymnáziích byly výsledky podobné jako na obchodních akademiích. Celkově 46 žáků odpovědělo správně a 19 žáků chybně. Nesprávnou odpověď a) označilo sedm žáků, možnost b) osm žáků a čtyři žáci nedokázali posoudit, o jaký rozpočet se jedná.

Závěrem je možné říci, že úroveň posouzení příjmů a výdajů a určení, zda daná rodina je v přebytku, či deficitu, je u obchodních akademií a gymnázií na stejné úrovni.

Úloha č. 9: Co si smíte koupit za peníze našetřené na stavebním spoření?

- a) **Cokoliv bez omezení**
- b) Jen byt, dům, pozemek i materiál na rekonstrukci
- c) Jen nemovitost
- d) Nevím

	Správně a)	Špatně	Špatné odpovědi		
			b)	c)	d)
Obchodní akademie	25	38	27	6	5
Gymnázia	8	57	41	8	8

Tabulka č. 9: Znalost využití peněz našetřených na stavebním spoření

Určit, co je možné koupit si za peníze našetřené na stavebním spoření, činilo žákům značné problémy. Na obchodních akademiích správně odpovědělo 25 žáků, což není ani polovina. Celkově špatnou odpověď zvolilo 38 žáků, z čehož si 27 žáků chybně myslí, že za peníze

našetřené na stavebním spoření je možné koupit si jen byt, dům, pozemek i materiál na rekonstrukci a označilo možnost b). Šest lidí špatně vybralo možnost c), což by znamenalo, že je možné koupit si jen nemovitost a pět lidí nemělo žádnou představu o tom, co je možné koupit si za našetřené peníze na stavebním spoření.

U žáků na gymnáziích je situace horší. Pouze osm žáků správně zvolilo možnost a). Celkově chybně odpovědělo 57 žáků, z čehož 41 žáků zvolilo možnost b), osm žáků odpověď c) a osm žáků netuší, co je možné koupit si za takto ušetřené peníze.

Z nepříliš příznivých výsledků je možné konstatovat, že úroveň znalosti využití peněz našetřených na stavebním spoření je vyšší u žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích než u žáků čtvrtých ročníků z gymnázií.

Úloha č. 10: Co znamená KONTOKORENT?

- a) Způsob nabídky úvěrů, který probíhá vždy po telefonu
- b) Postoupení nesplácených úvěrů agentuře, která se zabývá vymáháním dluhů
- c) **Povolené přečerpání běžného účtu**
- d) Nevím

	Správně c)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	b)	d)
Obchodní akademie	60	3	2	0	1
Gymnázia	31	34	10	1	23

Tabulka č. 10: Znalost pojmu KONTOKORENT

V dnešní době je velmi důležitá a nezbytná znalost pojmu KONTOKORENT, jelikož mnoho mladých lidí již vlastní své bankovní účty. Na obchodních akademiích správně označilo 60 žáků KONTOKORENT za povolené přečerpání běžného účtu a vybralo správnou odpověď c). Pouze tři žáci odpověděli chybně, přičemž dva žáci zvolili možnost a), že se jedná o způsob nabídky úvěrů, která probíhá vždy po telefonu, a jeden žák nevěděl, co si pod daným pojmem představit.

Na gymnáziích správně odpovědělo 31 žáků, avšak 34 žáků, což je větší polovina vybrala špatnou odpověď. Velmi překvapivé je, že deset žáků vybralo chybnou odpověď a), jeden žák možnost b), což by znamenalo postoupení nesplácených úvěrů agentuře, která se zabývá vymáháním dluhů, a 23 žáků nemá tušení, co pojem KONTOKORENT označuje.

Z tabulky je patrné, že vyšší úroveň znalosti pojmu KONTOKORENT dosahují žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 11: Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?

- a) Žádný, obě jsou platebními kartami, debetní je odborný termín, kreditní lidový název
- b) Obě jsou platební karty, ale debetní je vázána k běžnému účtu a nelze s ní čerpat do mínusu, kreditní karta je úvěrová karta a není vázána na běžný účet**
- c) Kreditní karta je typ debetní karty, stejně jako čipová nebo embosovaná. Lze s ní ale platit v zahraničí
- d) Nevím

	Správně b)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	c)	d)
Obchodní akademie	54	9	3	5	1
Gymnázia	47	18	4	11	3

Tabulka č. 11: Znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou

Určit rozdíl mezi debetní a kreditní kartou je schopno 54 žáků obchodních akademií. Devět žáků odpovědělo chybně, z čehož tři žáci zvolili nesprávnou možnost a), že mezi nimi není žádný rozdíl, pět žáků vybralo špatnou odpověď c), kdy kreditní karta je typ debetní karty, a jeden žák nevěděl, jaký je mezi těmito kartami rozdíl.

Na gymnáziích správně odpovědělo 47 žáků a chybnou odpověď zvolilo celkem 18 žáků. Čtyři žáci se domnívali, že správná odpověď je a), jedenáct žáků c) a tři žáci nedokázali určit rozdíl mezi těmito kartami.

Z výsledků jasně vyplývá, že úroveň znalosti rozdílu mezi debetní a kreditní kartou je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 12: Dluhopis je:

- a) Dluhový cenný papír, představující závazek vydavatele vyplácet ve stanovených termínech dohodnutý úrok a na konci splatnosti vrátit investorovi vloženou částku.**
- b) Dokument, který jeho vlastníkovu umožňuje podílet se na řízení společnosti
- c) Dokument, který opravňuje exekutora k vymáhání dluhu na dlužníkovi
- d) Nevím

	Správně a)	Špatně	Špatné odpovědi		
			b)	c)	d)
Obchodní akademie	58	5	2	2	1
Gymnázia	52	13	6	4	3

Tabulka č. 12: Znalost pojmu DLUHOPIS

Pojem dluhopis dokáže správně charakterizovat 58 žáků na obchodních akademiích. Celkově pět žáků odpovědělo špatně. Chybným vybráním možnosti b), kdy dluhopis by představoval dokument, který jeho vlastníkovu umožňuje podílet se na řízení společnosti, nesprávně odpověděli dva žáci. Dva žáci nesprávně vybrali možnost c), která dluhopis označuje jako dokument, který opravňuje exekutora k vymáhání dluhu na dlužníkovi. Jeden žák nedokázal určit, co dluhopis představuje, proto vybral možnost d).

Celkově 52 žáků na gymnáziích odpovědělo správně. Šest žáků zvolilo jiné možnosti, než správnou odpověď. Šest žáků za správnou odpověď označilo b), čtyři žáci odpověď c) a tři žáci nevěděli, co daný pojem označuje.

Po zhodnocení výsledků je možné říci, že úroveň znalosti dluhopisu je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 13: Co je to RPSN?

- Údaj o částce, kterou zaplatím za úvěr
- Sazba v procentech, která zahrnuje roční úrokovou sazbu a všechny poplatky spojené s úvěrem**
- Číslo, které udává výhodnost úvěru. Čím je vyšší, tím je úvěr výhodnější.
- Nevím

	Správně b)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	c)	d)
Obchodní akademie	56	7	4	2	1
Gymnázia	27	38	0	17	21

Tabulka č. 13: Znalost zkratky RPSN

Znalost zkratky RPSN pro vyhodnocení výhodnosti či nevýhodnosti úvěru ovládá 56 žáků obchodních akademií, což je velmi pozitivní. Sedm žáků odpovědělo nesprávně, přičemž čtyři žáci zvolili možnost a), že se jedná o údaj o částce, kterou zaplatím za úvěr, dva žáci vybrali

možnost c), že se jedná o číslo, které udává výhodnost úvěru, a jeden žák nevěděl, co se pod danou zkratkou RPSN skrývá.

Na gymnáziích je situace horší. Pouze 27 žáků, což není ani polovina, dokázalo určit, co zkratka RPSN udává. Špatnou odpověď zvolilo celkem 38 žáků. Možnost c) vybralo 17 žáků a možnost d) 21 žáků, kteří nevěděli, co daná zkratka vyjadřuje.

Po zhodnocení výsledků je možné konstatovat, že vyšší úroveň znalosti zkratky RPSN dosahují žáci čtvrtých ročníků na obchodních akademiích.

Úloha č. 14: Rozhodni, který z těchto úvěrů je výhodnější? Všechny parametry jsou stejné, rozdíl je jen v sazbách úroků a RPSN.

- a) **Úroková sazba = 10 % p.a.; RPSN = 16 % p.a.**
- b) Úroková sazba = 1,2 % p.m.; RPSN = 25 % p.a.
- c) Úroková sazba = 10 % p.a.; RPSN = 55 % p.a.
- d) Nevím

	Správně a)	Špatně	Špatné odpovědi		
			b)	c)	d)
Obchodní akademie	31	32	23	7	2
Gymnázia	23	42	16	16	10

Tabulka č. 14: Schopnost posouzení výhodnosti úvěrů

Při posuzování výhodnosti úvěrů činilo žákům značné potíže rozlišení zkratk p.a. a p.m., jelikož z předchozí úlohy vyplývá, že znalost zkratky RPSN jim nečiní závažné potíže. Z důvodu nerozlišení zkratk u úrokových sazeb je počet správných odpovědí značně nízký. Správně odpovědělo pouze 31 žáků na obchodních akademiích a 32 žáků odpovědělo nesprávně. Chybnou možnost b) volilo 23 žáků, možnost c) sedm žáků a dva žáci nedokázali rozhodnout, který úvěr je výhodnější, proto zvolili možnost d).

Na gymnáziích je situace horší. Výhodnější úvěr dokázalo vybrat pouze 23 žáků a celkově 42 žáků, což je větší polovina, zvolilo chybné odpovědi. Možnost b) vybralo šestnáct žáků, odpověď c) šestnáct žáků a celkově deset žáků nebylo schopno rozhodnout, který úvěr je výhodnější, proto zvolilo možnost d).

Celkově tedy vyplývá, že úroveň znalostí pro vybrání výhodnějšího úvěru je vyšší u žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích.

Úloha č. 15: Pojištění lze rozdělit na:

- a) Pojištění životní a pojištění majetku
- b) Pojištění životní a neživotní**
- c) Pojištění neživotní a pojištění osob
- d) Nevím

	Správně b)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	c)	d)
Obchodní akademie	17	46	44	2	0
Gymnázia	10	55	30	13	12

Tabulka č. 15: Znalost druhů pojištění

Pro vybrání výhodného pojistného produktu je nutné znát základní rozdělení pojištění, které se dělí na pojištění životní a neživotní. Takovou odpověď zvolilo na obchodních akademiích pouze 17 žáků, což je velmi malý počet. Chybně odpovědělo 46, z čehož 44 žáků vybralo možnost a), že se pojištění dělí na životní a pojištění majetku. Dva žáci zvolili chybnou odpověď c), že pojištění se dělí na neživotní a pojištění osob.

Na gymnáziích je situace obdobná. Deset žáků odpovědělo správně, avšak 55 žáků nesprávně. Možnost a) zvolilo 30 žáků, možnost c) 13 žáků a možnost d) 12 žáků.

Z výsledků jasně vyplývá, že rozdělení pojištění činí žákům značné problémy jak na obchodních akademiích, tak na gymnáziích. Avšak žáci obchodních akademií získali více bodů, proto jejich úroveň znalosti pojištění je možné označit za vyšší.

Úloha č. 16: Standardní právo na reklamaci je možné uplatnit:

- a) Do jednoho roku od pořízení zboží
- b) Do dvou let od pořízení zboží**
- c) Do tří let od pořízení zboží
- d) Nevím

	Správně b)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	c)	d)
Obchodní akademie	49	14	10	2	2
Gymnázia	47	18	16	0	2

Tabulka č. 16: Znalost uplatnění standardního práva na reklamaci

Na obchodních akademiích 49 žáků ví, že je možné uplatnit právo na reklamaci do dvou let od pořízení zboží. Celkem 14 žáků odpovědělo chybně a deset žáků se chybně domnívá, že je možné právo na reklamaci uplatnit do jednoho roku od pořízení zboží, a zvolilo možnost a). Dva žáci zvolili možnost c), že je možné reklamovat zboží do tří let, a dva žáci nemají tušení, do jaké doby je možné reklamovat zboží, a zvolili možnost d).

Na gymnáziích 47 žáků odpovědělo správně a 18 žáků chybně. Šest žáků označilo možnost a) a dva žáci možnost d).

Z tabulky je možné odvodit, že rozdíl v úrovni znalostí v oblasti uplatnění práva na reklamaci je mezi žáky obchodních akademií a žáky gymnázií zanedbatelný.

Úloha č. 17: Je možné reklamovat zboží bez dokladu o zaplacení?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Záleží na zboží
- d) Nevím

	Správně b)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	c)	d)
Obchodní akademie	50	13	4	0	9
Gymnázia	41	24	10	12	2

Tabulka č. 17: Znalost uschování si dokladu o zaplacení pro možnost reklamace zboží

Na obchodních akademiích se 50 žáků správně domnívá, že není možné reklamovat zboží bez dokladu o zaplacení. Celkem třináct žáků odpovědělo chybně. Z toho čtyři žáci tvrdí, že je možné reklamovat zboží bez dokladu a devět žáků neví, zda je potřeba doklad o zaplacení či nikoliv.

Na gymnáziích je situace taková, že celkem 41 žáků je seznámeno s tím a ví, že není možné reklamovat zboží bez dokladu o zaplacení. Chybně odpovědělo 24 žáků, přičemž 10 žáků zvolilo chybnou odpověď a), dvanáct žáků se mylně domnívá, že záleží na zboží, jestli je při jeho reklamaci nutný doklad či nikoliv, a zvolilo možnost c). Dva žáci neví, zda je to možné či nikoliv, a označili možnost d).

Velká většina jak žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích, tak na gymnáziích ví, že při reklamování zboží je nutné si uschovat doklad o zaplacení. Avšak úroveň znalosti uschování si dokladu o zaplacení pro možnost reklamace zboží je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Úloha č. 18: Rozhodni, zda je možné do podpisu smlouvy někoho nutit a říkat mu, at' si pospíší?

- a) Ano, je to v pořádku, ušetří to oběma stranám čas.
- b) Vždy je nutné do podpisu smlouvy kupujícího nutit.
- c) **Ne, každý má právo si danou smlouvu v klidu přečíst a promyslet.**
- d) Nevím

	Správně c)	Špatně	Špatné odpovědi		
			a)	b)	d)
Obchodní akademie	63	0	0	0	0
Gymnázia	55	10	10	0	0

Tabulka č. 18: Znalost možnosti rozmyšlení a pročtení smlouvy

Na obchodních akademiích všichni žáci vědí, že při podpisu smlouvy má každý právo si danou smlouvu přečíst a v klidu promyslet.

Na gymnáziích 55 žáků ví, že mají právo si danou smlouvu přečíst a promyslet. Avšak deset žáků se chybně domnívá, že je v pořádku do podpisu smlouvy někoho nutit, aby to ušetřilo oběma stranám čas.

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že úroveň znalosti možnosti rozmyšlení a pročtení smlouvy je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Díky výše uvedeným výsledkům bude možné, zejména díky počtu bodů, odpovědět na výzkumné otázky stanovené na začátku praktické části v podkapitole 5.1 a následně srovnat úroveň znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií.

5.7 Shrnutí výzkumných otázek

Výzkumné otázky, uvedené v podkapitole 5.1, posloužily k tvorbě didaktického testu pro zjištění úrovně znalostí finanční gramotnosti. Na základě počtu bodů, které žáci získali z jednotlivých oblastí finanční gramotnosti stanovené Standardem finanční gramotnosti, je možné odpovědět na následující výzkumné otázky.

První otázka zní: Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech pojmů z oblasti peněz?

Dle výsledků didaktického testu, v němž z první oblasti peněz získali žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií celkem 231 bodů a žáci čtvrtých ročníků gymnázií celkem 144 bodů, je možné říci, že mezi žáky čtvrtých ročníků obchodních akademií a žáky čtvrtých ročníků gymnázií existuje podstatný rozdíl v úrovni znalostí pojmů z oblasti peněz. Je také možné říci,

že úroveň znalostí pojmů z oblasti peněz je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Druhá otázka zjišťovala, zda **existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech týkajících se rozpočtu domácnosti**. Na základě posouzených výsledků didaktického testu z oblasti hospodaření domácností, ve kterém žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií získali celkem 160 bodů a žáci čtvrtých ročníků gymnázií celkem 152 bodů, vyplývá, že existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií a že úroveň znalostí týkajících se rozpočtu domácností je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Vzhledem k získaným bodům v didaktickém testu z oblasti finančních produktů, kdy žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií získali 301 bodů a žáci čtvrtých ročníků gymnázií 198 bodů, je možné odpovědět na třetí otázku: **Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech potřebných k efektivnímu výběru finančních produktů?** A to tak, že existuje významný rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií a úroveň znalostí potřebných k efektivnímu výběru finančních produktů je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Na v pořadí čtvrtou výzkumnou otázku: **Existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků OA a gymnázií ve znalostech práv spotřebitele v reklamačním řízení a při podpisu smlouvy?**, je možné odpovědět na základě počtu bodů v didaktickém testu z oblasti práv spotřebitele. Žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií získali 162 bodů, žáci čtvrtých ročníků gymnázií získali 143 bodů. Z výsledků tedy jasně vyplývá, že existuje rozdíl mezi žáky čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií a že úroveň znalostí práv spotřebitele v reklamačním řízení a při podpisu smlouvy je vyšší u žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií.

Na základě zjištěných dílčích bodů z didaktického testu úrovně finanční gramotnosti je možné přistoupit k celkovému srovnání žáků obchodních akademií a gymnázií.

5.8 Srovnání žáků obchodních akademií a gymnázií

Pro srovnání úrovně znalostí žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií a tím tedy naplnění cíle praktické části této práce, stanoveného v podkapitole 5.1, a pro poskytnutí odpovědi na výzkumný problém, stanovený taktéž v podkapitole 5.1, bude uvedena tabulka, která zobrazí četnost získaných bodů a celkový počet bodů žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií.

Počet bodů x_i	Obchodní akademie		Gymnázia	
	Četnost n_i	$n_i \cdot x_i$	Četnost n_i	$n_i \cdot x_i$
3	1	3	0	0
5	0	0	4	20
6	0	0	6	36
7	0	0	4	28
8	0	0	8	64
9	0	0	4	36
10	3	30	12	120
11	5	55	12	132
12	5	60	6	72
13	10	130	2	26
14	16	224	3	42
15	17	255	3	45
16	5	80	1	16
17	1	17	0	0
Celkem	63	854	65	637

Tabulka č. 19: Výsledky didaktického testu

Z uvedené tabulky jasně vyplývá, že žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií získali celkově větší počet bodů z didaktického testu. A to 854 bodů. Žáci čtvrtých ročníků gymnázií získali celkově 637 bodů. Je také možné říci, že žáci na obchodních akademiích v průměru dosáhli 13,6 bodů a žáci gymnázií 9,8 bodů. Zobrazené výsledky jasně poskytují odpověď na problém, který byl stanoven na počátku praktické části ve znění: Je rozdíl mezi úrovní znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích a gymnáziích v konkrétních obcích Jihomoravského kraje? Po zhodnocení výsledků je tedy možné říci, že existuje rozdíl mezi úrovní znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií. Je také nutné dodat, že žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií mají vyšší úroveň znalostí finanční gramotnosti než žáci čtvrtých ročníků gymnázií v konkrétních obcích Jihomoravského kraje.

Obecně je možné říci, že jak žákům čtvrtých ročníků obchodních akademií, tak žákům čtvrtých ročníků gymnázií činily největší problémy úloha č. 5, co provede banka při zvyšující se inflaci s úrokovými sazbami, dále úloha č. 9, co je možné si koupit za peníze našetřené na stavebním spoření, a úloha č. 15, jak lze rozdělit pojištění.

Pro srovnání je také nutné zmínit úlohy výzkumného nástroje, ve kterých žáci čtvrtých ročníků gymnázií výrazně chybovali oproti žákům čtvrtých ročníků obchodních akademií. V úloze č. 1, co představují valuty, činil rozdíl 23 bodů. U úlohy č. 2, co představují devizy, činil rozdíl mezi počty bodů 21. Značný rozdíl bodů je také spatřován u úlohy č. 10, co

znamená KONTOKORENT, konkrétně rozdíl 29 bodů. Stejný bodový rozdíl je možné nalézt u úlohy č. 13, co je to RPSN. U ostatních otázek didaktického testu nebyl bodový rozdíl tak značný, avšak u všech otázek získali žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií vždy větší počet bodů, byť u otázek č. 6 a č. 8 rozdíl činil pouze jeden bod, u otázky č. 16 dva body.

Na základě uskutečněného výzkumného šetření, díky výzkumnému nástroji a po vyhodnocení výsledků je možné říci, že se zcela podařilo naplnit hlavní cíl této práce a zodpovědět výzkumný problém.

5.9 Diskuse

Výše uvedené výsledky je možné srovnat s některými výsledky výzkumu agentury STEM/MARK. Tento výzkum byl podrobněji popsán v podkapitole 3.1 teoretické části bakalářské práce. Pro srovnání je vhodné zjištění, že jen 17 % lidí ví, co znamená zkratka RPSN. Na obchodních akademiích 88,9 % žáků čtvrtých ročníků ví, co zkratka RPSN znamená, avšak na gymnáziích zná zkratku RPSN 41,5 % žáků čtvrtých ročníků.

Další z výsledků agentury STEM/MARK dokazuje, že rozdíl mezi debetní a kreditní kartou skutečně zná 33 % lidí. Na obchodních akademiích zná rozdíl mezi platebními kartami 85,7 % žáků čtvrtých ročníků. Na gymnáziích zná rozdíl 72,3 % žáků čtvrtých ročníků. V obou případech je možné říci, že žáci obchodních akademií i gymnázií jsou na tom ve srovnání znalostí lépe než zkoumaný vzorek respondentů. Srovnání dalších výsledků není možné, jelikož se od sebe odlišují zkoumané záležitosti.

Závěrem diskuse je možné říci, že žáci čtvrtých ročníků obchodních akademií v konkrétních obcích Jihomoravského kraje vynikají ve všech oblastech finanční gramotnosti a že tedy jejich úroveň znalostí finanční gramotnosti je vyšší než u žáků čtvrtých ročníků gymnázia a než u lidí, kteří se zúčastnili výzkumu agentury STEM/MARK. Tento výsledek se dal na začátku této práce předpokládat, avšak výzkumné šetření uskutečněné na obchodních akademiích a gymnáziích zkoumalo záležitosti, které by měli vědět jak žáci obchodních akademií, tak žáci gymnázií. A to proto, že výzkumný nástroj vycházel ze Standardu finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, který je závazný pro jakýkoliv typ střední školy. Dalo by se předpokládat, že neúspěch žáků gymnázií zapříčinila relativně nová výuka finanční gramotnosti, která je uskutečňována na gymnáziích od roku 2007. Jak je z výzkumného šetření patrné, ještě není dostatečně kvalitní. Za pozornost by tedy stálo zjistit, jak je realizována výuka finanční gramotnosti na gymnáziích, což by bylo zajímavým předmětem pro další výzkumné šetření.

Závěr

Finanční gramotnost je velmi diskutovaným problémem nejen u nás v ČR, ale i v zahraničních zemích. Vlády mnohých států podnikly různá opatření, aby se finanční gramotnost co nejvíce zvyšovala u jejich obyvatel, a předcházelo se tak zadlužování budoucích generací. Vzhledem k vysokým číslům, která představují zadlužení domácností, jež byla zmiňována v teoretické části této práce v kapitole 1, stanovila Vláda ČR povinnost vyučovat finanční gramotnost od roku 2007 na středních školách a od 1. září 2013 na základních školách. Na základě této nutnosti byl vytvořeny Standardy finanční gramotnosti pro základní vzdělávání a pro střední vzdělávání. Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání je závazný pro jakýkoliv typ střední školy a jeho objasnění v kapitole 4 je nezbytné pro praktickou část této práce.

Teoretická část uvedla aktuální situaci zadlužení českých domácností a převážně se zaměřovala na finanční vzdělávání a finanční gramotnost. Velmi podrobně popisuje Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání, ze kterého vychází celá praktická část a převážně výzkumný nástroj této práce. V neposlední řadě jsou také zmíněny výzkumy, které byly uskutečněny jak na území ČR, tak v mezinárodním měřítku. Srovnání ČR s ostatními zeměmi poskytuje PISA, avšak toto šetření se zaměřuje pouze na patnáctileté žáky. Ovšem tato věková skupina není předmětem této práce. Proto není tento výzkum více konkretizován. Velmi důležitý je výzkum agentury STEM/MARK, který se zaměřoval na znalost finanční gramotnosti u dospělé populace v ČR. S tímto výzkumem bylo možné srovnat některé výsledky výzkumného šetření uskutečněného pro potřeby této práce, jelikož žáci čtvrtých ročníků již patří mezi dospělou populaci. Další zmiňovaný výzkum uskutečnila Ing. Alena Opletalová Ph.D., která se zaměřovala na střední školy v Olomouckém kraji.

Díky podrobnému seznámení se se Standardem bylo možné přistoupit k praktické části bakalářské práce. Jejím předmětem bylo srovnat úroveň znalostí čtvrtých ročníků obchodních akademií a gymnázií v konkrétních obcích Jihomoravského kraje a vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali, což povede ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti. Sestavený výzkumný nástroj vycházel právě ze Standardu, proto bylo možné srovnat úroveň znalostí na právě těchto dvou typech škol. I když se na obchodních akademiích zabývají světem financí daleko podrobněji, výzkumný nástroj nezjišťoval znalosti jiné než ty, které by měli mít i absolventi gymnázií. Po srovnání výsledků je však možné říci, že úroveň znalostí finanční gramotnosti je vyšší u žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích než u žáků čtvrtých ročníků na gymnáziích v konkrétních obcích Jihomoravského kraje. Na základě tohoto zjištění a vyvozených závěrů v podkapitole 5.8 lze konstatovat, že se zcela podařilo naplnit

hlavní cíl této práce. Na základě zjištění, která poskytuje tato práce, je možné říci, že je stále potřebné zdokonalovat výuku finanční gramotnosti převážně na gymnáziích, ale i na obchodních akademiích, aby bylo finanční vzdělávání co nejefektivnější a poskytovalo žákům potřebné informace, znalosti a dovednosti pro jejich budoucí finanční život.

Tuto bakalářskou práci je tedy možné využít na různých typech středních škol pro zkvalitnění výuky finanční gramotnosti díky vyvození, v čem žáci nejvíce chybovali. Na základě zjištěných problémových oblastí se učitelé budou moci zaměřit právě na oblasti, které činili žákům největší potíže.

Finanční gramotnost je v dnešní době velmi důležitá, a proto je možné věřit, že díky zavedení povinného finančního vzdělávání a jeho neustálému zdokonalování budou mít budoucí generace lepší orientaci ve velmi zrádném světě financí.

Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
ISCED	International Standard Classification of Education (Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)
MF	Ministerstvo financí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OA	Obchodní akademie
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)
P.a.	Per annum (Ročně)
PISA	Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní hodnocení žáků při OECD)
P.m.	Per mensem (Měsíčně)
P.q.	Per quartale (Čtvrtletně)
P.s.	Per semestrum (Pololetně)
RPSN	Roční procentní sazba nákladů
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program

Seznam použité literatury a zdrojů

BIRKENMAIER, Julie, Margaret S SHERRADEN a Jami CURLEY. *Financial capability and asset development: research, education, policy, and practice*. New York: Oxford University Press, 2013. 353 s. ISBN 978-0-19-975595-0.

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Celkové zadlužení domácností. *Cnb.cz*. [online]. 2016 [cit. 2016-10-28]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=201512&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Mezinárodní šetření PISA 2015 v České republice [online]. 2016 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Mezinarodni-setreni-PISA-2015-v-Ceske-republice>.

ČESKO. Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2008. ISSN 1211-1244.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 312 s. ISBN 978-80-7400-008-9.

FIALOVÁ, Helena a FIALA, Jan. *Ekonomický výkladový slovník*. 9. aktualiz. vyd. Praha: A plus, 2011. 194 s. ISBN 978-80-903804-5-5.

CHRÁSKA, Miroslav. *Didaktické testy: příručka pro učitele a studenty učitelství*. Brno: Paido, 1999. 91 s. ISBN 80-85931-68-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

ISCED 2011. *International Standard Classification of Education* [online]. 2011 [cit. 2016-10-05]. Dostupné z:

https://books.google.cz/books?id=Grt-BwAAQBAJ&pg=PA59&dq=isced+2011&hl=cs&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q=isced%202011&f=false.

KLÍNSKÝ, Petr, MÜNCH, Otto a CHROMÁ, Danuše. *Ekonomika: ekonomická a finanční gramotnost pro střední školy*. 4. upr. vyd. Praha: Eduko, 2013. 180 s. ISBN 978-80-87204-82-5.

MLČOCH, Jan. *Malá ekonomická encyklopedie*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2007. 395 s. ISBN 978-80-7201-664-8.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách* [online]. Praha: MF ČR, ČNB, MŠMT ČR, 2007 [cit. 2016-10-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Národní strategie finančního vzdělávání* [online]. Praha: MF ČR, ČNB, MŠMT ČR, 2010 [cit. 2016-10-08]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2010>.

MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Výzkumy k finanční gramotnosti. Závěrečná zpráva z výzkumu – plné znění (STEM/MARK 2010)* [online]. 2010 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/odborne-studie-a-vyzkumy/2012/vyzkumy-k-financni-gramotnosti-9406>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Sdělení k finanční gramotnosti*. *Msm.cz* [online]. 2011. [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/sdeleni-k-financni-gramotnosti>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání* [online]. 2013 [cit. 2016-11-5]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/stredni-vzdelavani/principy-nezavislosti-v-oblasti-financniho-vzdelavani>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Upravený rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. *Msm.cz* [online]. 2013 [cit. 2016-12-07]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>.

NAVRÁTILOVÁ, Petra. *Finanční gramotnost: učebnice žáka*. 2. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2011. 72 s. ISBN 978-80-7402-106-0.

NOVÁKOVÁ, Vladimíra, ed. a SOBOTKA, Věroslav, ed. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2. aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011. 416 s. ISBN 978-80-904396-1-0.

OECD. *Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness* [online]. OECD, 2005 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/35108560.pdf>.

OECD. *Financial Education in Schools* [online]. OECD, 2016 [cit. 2016-11-23]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/financialeducationinschools.htm>.

OPLETALOVÁ, Alena. *Implementace finanční gramotnosti do školních vzdělávacích programů základního vzdělávání*. Civilia. 2012, č. 2, s. 39-53. ISSN 1805-3963.

OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 144 s. ISBN 978-80-244-4519-9.

ROD, Aleš, SLINTÁKOVÁ, Barbora a SVOBODA, Miroslav. *Dnešní finanční svět: školní atlas*. Praha: Terra-klub, 2014. 79 s. ISBN 978-80-905403-0-9.

RYAN, Joan S. *Personal financial literacy*. 2nd ed. Mason, Ohio: South-Western/Cengage, 2012. 448 s. ISBN 978-0-8400-5829-4.

SKOŘEPA, Michal a SKOŘEPOVÁ, Eva. *Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia: výchova k občanství: stát a hospodářství*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2008. 3 sv. ISBN 978-80-86960-41-8.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ. *Gramotnosti ve vzdělávání. Příručka pro učitele*. 1. vyd. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2010. 64 s. [cit. 2016-11-14]. ISBN 978-80-87000-41-0. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Gramotnosti-ve-vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD1.pdf>.

Seznam obrázků a tabulek

Obrázek č. 1: Složky finanční gramotnosti	19
Obrázek č. 2: Role Standardů finanční gramotnosti.....	20
Tabulka č. 1: Znalost pojmu valuty	36
Tabulka č. 2: Znalost pojmu devizy	37
Tabulka č. 3: Znalost podoby kalkulace.....	37
Tabulka č. 4: Znalost pojmu inflace	38
Tabulka č. 5: Posouzení dopadů inflace	38
Tabulka č. 6: Znalost tvorby rodinného rozpočtu	39
Tabulka č. 7: Znalost pravidelných příjmů.....	40
Tabulka č. 8: Posouzení rodinného rozpočtu.....	41
Tabulka č. 9: Znalost využití peněz našetřených na stavebním spoření.....	41
Tabulka č. 10: Znalost pojmu KONTOKORENT	42
Tabulka č. 11: Znalost rozdílu mezi debetní a kreditní kartou.....	43
Tabulka č. 12: Znalost pojmu DLUHOPIS	44
Tabulka č. 13: Znalost zkratky RPSN	44
Tabulka č. 14: Schopnost posouzení výhodnosti úvěru	45
Tabulka č. 15: Znalost druhů pojištění	46
Tabulka č. 16: Znalost uplatnění standardního práva na reklamaci	46
Tabulka č. 17: Znalost uschování si dokladu o zaplacení pro možnost reklamace zboží	47
Tabulka č. 18: Znalost možnosti rozmyšlení a pročtení smlouvy	48
Tabulka č. 19: Výsledky didaktického testu.....	50

Seznam příloh

Příloha č. 1: Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

Příloha č. 2: Didaktický test

Příloha č. 1: Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

I.2. Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání

Peníze	
Obsah	Výsledky
- placení (v tuzemské i zahraniční měně)	- používá nejběžnější platební nástroje, smění peníze za použití kursovní listku
- tvorba ceny	- stanoví cenu jako součet nákladů, zisku a DPH - vysvětlí, jak se cena liší podle zákazníků, místa, období... - rozpozná běžné cenové triky (cena bez DPH...) a klamavé nabídky
- inflace	- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva, vklady a úvěry, dlouhodobé finanční plánování a uvede příklady, jak se důsledkům inflace bránit

Hospodaření domácností	
Obsah	Výsledky
- rozpočet domácnosti	- rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy a výdaje a na základě toho sestaví rozpočet domácnosti - navrhne jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem domácnosti

Finanční produkty	
Obsah	Výsledky
- přebytek finančních prostředků	- navrhne způsoby, jak využít volné finanční prostředky (spoření, produkty se státním příspěvkem, cenné papíry, nemovitosti...) - vybere nejvýhodnější produkt pro investování volných finančních prostředků a vysvětlí proč
- nedostatek finančních prostředků	- vybere nejvýhodnější úvěrový produkt s ohledem na své potřeby a zdůvodní svou volbu - posoudí způsoby zajištění úvěru a vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení - vysvětlí způsoby stanovení úrokových sazeb a rozdíl mezi úrokovou sazbou a RPSN
- pojištění	- vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby

Práva spotřebitele	
Obsah	Výsledky
- předpisy na ochranu spotřebitele	- na příkladu vysvětlí jak uplatňovat práva spotřebitele (při nákupu zboží a služeb včetně produktů finančního trhu)
- obsah smluv	- na příkladu ukáže možné důsledky neznalosti smlouvy včetně jejích všeobecných podmínek

Příloha č. 2: Didaktický test

Dobrý den,

jmenuji se Andrea Pinterová a jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, obor Pedagogika – veřejná správa. Aktuálně zpracovávám bakalářskou práci na téma Finanční gramotnost žáků různých typů středních škol. Cílem této práce je srovnat úroveň znalostí finanční gramotnosti žáků čtvrtých ročníků na obchodních akademiích a gymnáziích v Jihomoravském kraji a vyvodit, v čem žáci nejvíce chybovali, což povede ke zkvalitnění výuky finanční gramotnosti. Vaše odpovědi mi moc pomohou se zpracováním praktické části, jsou zcela anonymní a poslouží výhradně pro účely mé bakalářské práce.

Tímto Vás tedy žádám o samostatné vyplnění předložených otázek, u nichž je vždy jen jedna správná odpověď (zvolenou odpověď zakroužkuj, v případě změny odpovědi zvolenou odpověď přeškrtni a zakroužkuj jinou).

1. Co představují valuty?
 - e) Peníze zahraničních měn v hotovosti
 - f) Cizí měnu v bezhotovostní podobě
 - g) Zahraniční měnu jak v hotovosti, tak v bezhotovostní podobě
 - h) Nevím

2. Co označují devizy?
 - e) Zahraniční měnu jak v hotovosti, tak v bezhotovostní podobě
 - f) Peníze zahraničních měn v hotovosti
 - g) Cizí měnu v bezhotovostní podobě
 - h) Nevím

3. Konečná podoba kalkulace ceny je:
 - e) Náklady + zisk + DPH
 - f) Náklady + zisk
 - g) Náklady + DPH
 - h) Nevím

4. Co je to inflace?
 - e) Všeobecný vzestup celkové cenové hladiny, tedy znehodnocení peněz
 - f) Zvýšení reálné hodnoty peněz v určitém, předem daném časovém horizontu, který stanovuje Česká národní banka.
 - g) Procentní ukazatel poklesu reálné mzdy zaměstnance
 - h) Nevím

5. Co provede banka při zvyšující se inflaci s úrokovými sazbami?
- e) Zvýší úrokové sazby z úvěrů a sníží úrokové sazby z vkladů
 - f) Sníží úrokové sazby z úvěrů i úrokové sazby z vkladů
 - g) Zvýší úrokové sazby z úvěrů i úrokové sazby z vkladů
 - h) Nevím
6. Pokud rodina sestavuje rodinný rozpočet, co je nejdůležitější při jeho tvorbě?
- e) Vytvoření rezervy na důchodu a studium potomků
 - f) Vycházet z bilance příjmů a výdajů
 - g) Dlouhodobé a pravidelné investice
 - h) Nevím
7. Mezi pravidelné příjmy do rodinného rozpočtu patří:
- e) Úroky z vkladů, dividendy
 - f) Příjmy z prodeje majetku
 - g) Mzdy, příjmy z podnikání, sociální dávky, starobní důchody
 - h) Nevím
8. Rozhodni, zda měsíční rozpočet rodiny Novákových je vyrovnaný, deficitní či přebytkový pokud každý z rodičů má příjem 20.000 Kč. Měsíčně platí splátku hypotéky za rodinný dům, která činí 8.000 Kč, poplatky za rozhlas a televizi 200 Kč, elektřinu vodu a plyn 3.000 Kč, internet 500 Kč, potraviny 8.000 Kč, provoz auta 3.000 Kč, kapesné dětem 2.000 Kč. Měsíčně jim ještě na účtu přibývá 5.000 Kč z pronájmu bytu. Po posouzení příjmů a výdajů rodinný rozpočet je vhodné označit za:
- e) Vyrovnaný
 - f) Deficitní
 - g) Přebytkový
 - h) Nevím
9. Co si smíte koupit za peníze našetřené na stavebním spoření?
- e) Cokoliv bez omezení
 - f) Jen byt, dům, pozemek i materiál na rekonstrukci
 - g) Jen nemovitost
 - h) Nevím
10. Co znamená KONTOKORENT?
- e) Způsob nabídky úvěrů, který probíhá vždy po telefonu
 - f) Postoupení nesplácených úvěrů agentuře, která se zabývá vymáháním dluhů
 - g) Povolené přečerpání běžného účtu

- h) Nevím
11. Jaký je rozdíl mezi debetní a kreditní kartou?
- e) Žádný, obě jsou platebními kartami, debetní je odborný termín, kreditní lidový název
- f) Obě jsou platební karty, ale debetní je vázána k běžnému účtu a nelze s ní čerpat do mínusu, kreditní karta je úvěrová karta a není vázána na běžný účet
- g) Kreditní karta je typ debetní karty, stejně jako čipová nebo embosovaná. Lze s ní ale platit v zahraničí
- h) Nevím
12. Dluhopis je:
- e) Dluhový cenný papír, představující závazek vydavatele vyplácet ve stanovených termínech dohodnutý úrok a na konci splatnosti vrátit investorovi vloženou částku.
- f) Dokument, který jeho vlastníkovu umožňuje podílet se na řízení společnosti
- g) Dokument, který opravňuje exekutora k vymáhání dluhu na dlužníkovi
- h) Nevím
13. Co je to RPSN?
- e) Údaj o částce, kterou zaplatím za úvěr
- f) Sazba v procentech, která zahrnuje roční úrokovou sazbu a všechny poplatky spojené s úvěrem
- g) Číslo, které udává výhodnost úvěru. Čím je vyšší, tím je úvěr výhodnější.
- h) Nevím
14. Rozhodni, který z těchto úvěrů je výhodnější? Všechny parametry jsou stejné, rozdíl je jen v sazbách úroků a RPSN.
- e) Úroková sazba = 10 % p.a.; RPSN = 16 % p.a.
- f) Úroková sazba = 1,2 % p.m.; RPSN = 25 % p.a.
- g) Úroková sazba = 10 % p.a.; RPSN = 55 % p.a.
- h) Nevím
15. Pojištění lze rozdělit na:
- e) Pojištění životní a pojištění majetku
- f) Pojištění životní a neživotní
- g) Pojištění neživotní a pojištění osob
- h) Nevím

16. Právo na reklamaci je možné uplatnit:
- e) Do jednoho roku od pořízení zboží
 - f) Do dvou let od pořízení zboží
 - g) Do tří let od pořízení zboží
 - h) Nevím
17. Je možné reklamovat zboží bez dokladu o zaplacení?
- e) Ano
 - f) Ne
 - g) Záleží na zboží
 - h) Nevím
18. Rozhodni, zda je možné do podpisu smlouvy někoho nutit a říkat mu, ať si pospíší?
- e) Ano, je to v pořádku, ušetří to oběma stranám čas.
 - f) Vždy je nutné do podpisu smlouvy kupujícího nutit.
 - g) Ne, každý má právo si danou smlouvu v klidu přečíst a promyslet.
 - h) Nevím

Mnohokrát Vám děkuji za Váš čas a odpovědi.

Andrea Pinterová